

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ADANA İLİ CEYHAN İLÇESİNDEKİ ÜRETİCİLERİN TARIMSAL
BİLGİ KAYNAKLARININ YAYIMDAKİ ETKİLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

AHMET İLDEŞ

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HATAY
ŞUBAT - 2022**

T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ADANA İLİ CEYHAN İLÇESİNDEKİ ÜRETİCİLERİN TARIMSAL
BİLGİ KAYNAKLARININ YAYIMDAKİ ETKİLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

AHMET İLDEŞ
ORCID:0000-0002-0759-8020

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç.Dr. Bekir DEMİRTAŞ
ORCID: 0000-0003-2603-3890

HATAY
ŞUBAT - 2022

27/01/2022

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını ve tez üzerinde Yükseköğretim Kurulu tarafından hiçbir değişiklik yapılamayacağı için tezin bilgisayar ekranında görüntülendiğinde asıl nüsha ile aynı olması sorumluluğunun tarafıma ait olduğunu beyan ederim.

Ahmet İLDEŞ

ÖZET

ADANA İLİ CEYHAN İLÇESİNDEKİ ÜRETİCİLERİN TARIMSAL BİLGİ KAYNAKLARININ YAYIMDAKİ ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tarımın gelişme ve ilerlemesinde iletişimin önemli bir yeri vardır. İletişim araçları iletişimin doğru ve düzgün ilerlemesini sağlamaktadır. Alınan bilginin çiftçiye yarar sağlayabilmesi için doğru kaynaktan edinilmesi gerekir. Türkiye’de genelde çiftçilerin bilgi kaynakları akraba, komşu, kamu yayım kuruluşları ile tarımsal girdi sağlayan bayilerdir. Tarımsal yenilikler tarımda verim ve kalite artışı, iş gücü ve zamandan tasarruf, maliyetlerin azaltılması gibi önemli konularda avantajlar sağlamaktadır. Bu araştırmada tarımsal bilgi kaynaklarının yayımdaki etkilerinin belirlenmesi ve yeniliklerin daha kolay benimsenmesi ve kullanılmasını sağlamada çiftçilerin hangi konuları önemsendiğinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın ana materyalini, Adana ili Ceyhan ilçesinde tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen 85 çiftçi oluşturmaktadır. 2020 yılında yapılan anket çalışması ile elde edilen verilerin sonuçlarına göre çiftçilerin 63’ü bitkisel üretim; 22’si hayvansal üretim yapmaktadır. Çiftçilerin yaş ortalaması 48 ve deneyim süreleri ortalama 19 yıldır. Üreticilerin bitkisel üretimdeki önemli bilgi kaynakları arasında gübre/ilaç bayileri ve kamu yayım kuruluşu başta gelmektedir. Hayvansal üretimle ilgili önemli bilgi kaynakları ise kamu yayım kuruluşu ve komşulardır. Bitkisel üretimdeki bilgi ihtiyacı en çok hastalık ve zararlılarla mücadele ile bakım işlemleri olurken, hayvansal üretimde ise hayvan hastalıklarının tedavisi ve hayvan besleme konularıdır. En çok görüşülen bilgi kaynağı 4.80 ortalama ile akrabalar olurken çiftçiler üzerinde en çok etkisi olan bilgi kaynağının kamu yayım kuruluşları olduğu belirlenmiştir. Çiftçilerin yenilikleri talep ettiği konular arasında 4.66 ortalama ile tarımsal girdi ve ürün fiyat bilgileri başta gelmektedir. Yeniliklerin benimsenmesinde etkili olan faktörlerin başında 4.77 ortalama ile bilginin kolay ulaşılabilir olması en önemli seçenek olmuştur. Çiftçiler önemli ve gerekli olan bilgileri sadece kendisi değil yakın çevresi ile iletişim kurarak elde etmektedir, bu nedenle çevresindekilerin de azami düzeyde bilgilendirmesi gereklidir. Çiftçilerin tarımsal üretim sorunları ve yenilikler konusunda bilgiye ihtiyaç duyduğu anda bunun ulaşılabilir olması oldukça önemlidir. Çiftçilerin en çok bilgiye ihtiyaç duyduğu hastalık ve zararlılarla mücadele konularında kamu yayım ve eğitim elemanlarınca çeşitli iletişim araçlarının kullanılarak destek sağlanması önem taşımaktadır. Tarımsal üretimle ilgili yeniliklerin benimsenmesinde yapılacak tanıtımların yanında önder çiftçilerle yapılacak denemelerin üretici koşullarında uygulanması sağlanmalıdır. Üreticilerin en çok bilgi almakta olduğu gübre/ilaç bayileri ticari kaygılarla çeşitli olumsuzluklara yol açabilecektir. Bu durumun önlenmesi için üreticilerin bilgi kaynaklarının kamu yayım elemanlarına ve özel danışmanlara doğru kaydırılması gerekliliği vardır.

2022, 52 sayfa

Anahtar Kelimeler: Tarımsal yayım, bilgi kaynakları, yayım etkisi, Adana/Ceyhan

ABSTRACT

EVALUATION of the EFFECTS of AGRICULTURAL INFORMATION SOURCES in the EXTENSION of PRODUCERS in CEYHAN DISTRICT of ADANA PROVINCE

Communication has an important place in the development and progress of agriculture. Communication tools ensure the correct and smooth progress of communication. In order for the information received to be beneficial to the farmer, it must be obtained from the right source. In Turkey, generally, the information sources of the farmers are relatives, neighbors, public extension institutions and dealers providing agricultural inputs. Agricultural innovations provide advantages in important issues such as productivity and quality increase, labor and time savings, and cost reduction in agriculture. In this research, it is aimed to determine the effects of agricultural information sources on the publication and to determine which issues are important to the farmers in ensuring that innovations are adopted and used more easily. The main material of the research consists of 85 farmers determined by random sampling method in Ceyhan district of Adana province. According to the results of the data obtained by the survey study conducted in 2020, 63 of the farmers are vegetative production; 22 of them are engaged in animal production. The average age of the farmers is 48 years and the average period of experience is 19 years. Fertilizer/pesticides dealers and public extension organizations are among the important information sources of producers in crops production. Important sources of information about animal production are the public extension and neighbors. While the need for information in plant production is the control of diseases and pests and care processes, in animal production, the treatment of animal diseases and animal nutrition are the subjects. While the most interviewed information source was relatives with an average of 4.80, it was determined that the information source that had the most impact on farmers was public extension institutions. Agricultural input and product price information comes first with an average of 4.66 among the topics that farmers demand for innovations. At the beginning of the factors affecting the adoption of innovations, the most important option was that the information was easily accessible with an average of 4.77. Farmers obtain important and necessary information not only by communicating with themselves but also by communicating with their immediate surroundings, so it is necessary to inform the people around them at the maximum level. It is very important that it is available when farmers need information on agricultural production problems and innovations. It is important to provide support by public extension and training staff by using various communication tools on the fight against diseases and pests that farmers need the most information about. In addition to the promotions to be made in the adoption of innovations related to agricultural production, trials with leading farmers should be implemented under producer conditions. Fertilizer/pesticides dealers, from which the producers receive the most information, may cause various negativities due to commercial concerns. In order to prevent this situation, it is necessary to shift the information resources of the producers towards the public extension staff and private consultants.

2022, 52 pages

Key Words: Agricultural extension, information resources, extension effects, Adana/Ceyhan

TEŞEKKÜR

Mesleki ve akademik hayatımda önemli kararlar almam gerektiğinde sürekli yanımda olan ve varlığı ile benim için önemli bir rol model oluşturan, gerek doktora tez konumunun belirlenmesinde gerek araştırılması ve yazımı sırasında sahip olduğu bilgi birikimi ve tecrübesi ile çalışmalarına ışık tutan ve yardımını esirgemeyen danışman hocam Doç.Dr. Bekir DEMİRTAŞ'a sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Ceyhan ilçesinin çeşitli mahallerinde yer alan, anket sorularına büyük bir sabır ve içtenlik ile cevap veren çiftçilerimize, kaynak temininde yardımcı olan resmi kurumlara ve özellikle Ceyhan İlçe Tarım ve Orman Müdürü Zir. Müh. Özer Er'e ve Ceyhan Ziraat odasında çalışan Zir. Müh. Kafiye Özbek'e yardımları için teşekkür ederim. Ayrıca her zaman yanımda olarak beni destekleyen ve bana inanarak güven veren başta babam Halil İbrahim İldeş olmak üzere kıymetli aileme sonsuz teşekkürler.

Tez konusunun belirlenmesi ve çalışmaların takibinde profesyonel yaklaşımları ve öngörülerini ile tez çalışmalarım sırasında tüm bölüm olanaklarından yararlanmamı sağlayan Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölüm Başkanlığına ve Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü çalışanlarına teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen, güvenen ve daima yanımda olan canım aileme sonsuz minnet ve şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
TEŞEKKÜR.....	IV
ÇİZELGELER DİZİNİ	VII
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	VIII
1. GİRİŞ.....	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	5
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	13
3.1. Materyal.....	13
3.2. Yöntem	13
3.2.1. Örnekleme Yöntemi ve Verilerin Analizi	13
4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA	16
4.1. Coğrafi Konum	16
4.1.1. Ulaşım	16
4.1.2. Ekonomik Yapı	16
4.1.3. İklim Özellikleri	17
4.1.5 Nüfus	17
4.1.6. Toprak Özellikleri	18
4.1.7. Bitki Örtüsü	18
4.2. Üreticilerin Sosyo-Ekonomik Özelliklerine Yönelik Bulgular	19
4.2.1. Yaş.....	19
4.2.2. Eğitim	20
4.2.3. Aile Birey Sayısı	21
4.2.4 İşletmede Çalışan Aile Birey Sayısı.....	21
4.2.5. Tarımsal Üretim Durumu:.....	22
4.2.6. Üreticilerin Tarımsal Üretim Deneyimi	23
4.2.7. Sosyal Güvence	23
4.2.8. Tarım Dışı Gelir	24
4.2.9. Üreticilerin Bitkisel Üretimlerine Yönelik Bulgular.....	24
4.3. Tarımsal Üretimde Bilgi Kaynakları ve Yararlanma Düzeyi	25
4.3.1. Üreticilerin Bitkisel Üretimdeki Bilgi Kaynakları	25
4.3.2. Üreticilerin Hayvansal Üretimdeki Bilgi Kaynakları.....	27
4.3.3. Tarımsal Bilgi Kaynaklarıyla İletişim Sıklığı	28
4.3.4. Tarımsal Bilgi İhtiyacı Sıklığı.....	29
4.3.2. Bitkisel üretimde ihtiyaç duyulan bilgi konuları.....	30
4.3.3. Hayvansal üretimde ihtiyaç duyulan bilgi kaynakları.....	31
4.4. Tarımsal Yayım Etkinliği	32
4.4.1. Tarımsal Yeniliklere Bakış Açısı	32
4.4.2. Yeniliklerin Benimsenmesinde Etkili Olan Faktörler	33
4.4.3. Üreticilerin Dikkate Aldığı Bilgi Kaynakları.....	34
4.4.4. Üreticiler Üzerinde Etkili Bilgi Kaynakları	35
4.5. Üreticilerin Demografik Değişkenlerine Göre Yayım Bilgi Kaynakları.....	36
4.5.1 36	
4.5.2. Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Hayvansal Üretimde Yayım Bilgi Kaynakları	37
4.5.3. Üreticilerin Eğitim Seviyelerine Göre Bitkisel Üretimde Yayım Bilgi Kaynakları	37

4.5.4. Üreticilerin Eğitim Seviyelerine Göre Hayvansal Üretimde Yayın Bilgi	
Kaynakları	38
4.5.5. Üreticilerin Aile Birey Sayılarına Göre Bitkisel Üretimde Yayın Bilgi	
Kaynakları	39
4.5.5. Üreticilerin Aile Birey Sayılarına Göre Hayvansal Üretimde Yayın Bilgi	
Kaynakları	39
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	41
KAYNAKLAR	43
ÖZGEÇMİŞ	46
EKLER.....	47

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1. Araştırma alanı nüfusu ve işletme sayısı	14
Çizelge 3.2. Toplam işletme sayısı ve örnekleme.....	14
Çizelge 4.1. Ceyhan İlçesinin 1929-2020 Yılları Arası Uzun Yıllar İklim Verileri	17
Çizelge 4.2. Üreticilerin yaş gruplarına göre dağılımı	20
Çizelge 4.3. Üreticilerin eğitim seviyelerine göre dağılımı	20
Çizelge 4.4. Üreticilerin aile birey sayılarının dağılımı	21
Çizelge 4.5. İşletmelerde çalışan aile birey sayısı.....	22
Çizelge 4.6. Üreticilerin Tarımsal Faaliyet Bilgileri.....	22
Çizelge 4.7. Üreticilerin Tarımsal Üretim Deneyimi	23
Çizelge 4.8. Üreticilerin Sosyal Güvenlik Durumu	24
Çizelge 4.9. Üreticilerin tarım dışı gelir durumu	24
Çizelge 4.10. Üreticilerin toplam tarla ve bahçe ürünleri ekiliş alanları (da)	25
Çizelge 4.11. Üreticilerin bitkisel üretimdeki bilgi kaynakları	27
Çizelge 4.12. Üreticilerinin hayvansal üretimdeki bilgi kaynakları	28
Çizelge 4.13. Üreticilerin tarımsal bilgi kaynaklarıyla iletişim sıklığı	29
Çizelge 4.14. Üreticilerin tarımsal bilgi ihtiyacı sıklığı	30
Çizelge 4.15. Üreticilerin bitkisel üretimde ihtiyaç duyduğu bilgi konuları.....	31
Çizelge 4.16. Hayvansal üretimde ihtiyaç duyulan bilgi konuları	32
Çizelge 4.17. Üreticilerin tarımsal yeniliklere bakış açısı	32
Çizelge 4.18. Yeniliklerin benimsenmesinde etkili olan faktörler.....	34
Çizelge 4.19. Üreticilerin dikkate aldığı bilgi kaynakları	35
Çizelge 4.20. Üreticiler üzerinde etkili olan bilgi kaynakları	36
Çizelge 4.21. Üreticilerin yaş gruplarına göre bitkisel üretimdeki yayım bilgi kaynakları önem düzeyi	36
Çizelge 4.22. Üreticilerin yaş gruplarına göre hayvansal üretimdeki yayım bilgi kaynakları önem düzeyi	37
Çizelge 4.23. Üreticilerin eğitim seviyelerine göre bitkisel üretimdeki yayım bilgi kaynakları önem düzeyi	38
Çizelge 4.24. Üreticilerin eğitim seviyelerine göre hayvansal üretimdeki yayım bilgi kaynakları önem düzeyi	38
Çizelge 4.25. Üreticilerin aile birey sayılarına göre bitkisel üretimdeki yayım bilgi kaynakları önem düzeyi	39
Çizelge 4.26. Üreticilerin aile birey sayılarına göre hayvansal üretimdeki yayım bilgi kaynakları önem düzeyi	40

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

SİMGELER

°C	: Derece Celsius
Ha	: Hektar
µg	: mikrogram
mg	: miligram
g	: gram
kg	: kilogram
mL	: mililitre
µm	: mikrometre
min	: Dakika
ppm	: part per million (milyon birimde bir birim)
rpm	: rotation per minute (dakikadaki dönme sayısı)

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
FAO	: Food and Agriculture Organization of the United Nations
WHO	: World Health Organization

1. GİRİŞ

İnsanlığın doğayı kendi lehine kullanma isteği insanlık tarihi kadar eskilere dayanmaktadır. Doğayı kullanmak eski zamanlarda sadece kendi hayatta kalma güdülerini içindi. Zaman ilerledikçe neler yapabildiğini keşfeden insanoğlu önceden edinilen bilgi ve tecrübelerden yararlanmak gayesiyle her zaman daha iyiyi elde edebilme hırsına dönüştürmüştür. Sonuç olarak büyük hızlı değişimler yaşanmıştır. Başlarda az olan tecrübe ve bilgi sınırlı bir pencereden de olsa paylaşılarak yayılmıştır. Uygarlıkların gücü her zaman yeni bilgiler ve tecrübelerle desteklenirse sürekli olur. Uygarlıkların sınırlı kaynaklarla sınırsız isteklerin karşılanması sorunu yeni elde edilen teknik ve taktiklerin iletişim kaynaklarınca bütün insanlığa duyurulması böylece sınırlı kaynakları daha verimli kullanmamızı sağlamalıdır (Bulut, 2006). Tüm dünya medeniyetlerinde toplumun ve nüfusun çoğunluğunun kırsal alanda yaşadığı, toprak ve tarım ile uğraştığı dahası tarım ve tarımsal faaliyetlerin ekonominin temelini oluşturduğu görülmektedir. İlk insanlardan beri hayatın değişmeyen temel unsuru ve insan yaşamının sürdürülebilmesi için gerekli olan besin, doğal kaynaklar ve çevre sistemlerinin mutlak bir parçası ve sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Budak, 2020). Tarım sektörü dünya da olduğu gibi Türkiye içinde çok önemli bir sektördür ve ana ekonomik gelir kaynaklarından biridir. Tarım sektörü insanlığın devamı, gelişimi hatta her şeyin başı olan gıdanın geldiği sektördür. Beslenmenin yanı sıra çiftçi gelirlerinin arttırmak, istihdam yaratmak, kırsal alandan kentsel alana göçün azaltılması, kentsel nüfus artışının önüne geçilmesi açısından önem taşımaktadır (Torun ve Taluğ, 2005). Türkiye geliştirmekte olan bir ülke olduğundan tarım sektörünün ülke ekonomisi içinde önemli bir rolü vardır. Bunun yanı sıra tarım sektörü toplam nüfusun %35'ini içinde barındıran, toplam sivil istihdamın %48'ine iş imkanı sağlayan, toplam gayri safi hasılanın %12'sini ve toplam ihracatın %7'sini oluşturan bir sektör olarak 2000'li yıllarda ülke ekonomisinde yeri ve önemi büyüktür (Yalçın ve Boz, 2007). Tarım sektörünün önemli olduğu toplumlarda tarımsal yayım çalışmalarının da büyük bir önemi vardır. Tarımsal yayımın genel amaçları arasında tarımsal üretimdeki verimliliği arttırmak, pazarlama, dağıtım ve tüketimdeki etkinliği sağlamak, doğal kaynakların korunması ve kullanımında etkinliği arttırmak, üreticilerin kaynak geliştirmelerine katkıda bulunmak, üretici ve ailesinin refah seviyesini arttırmak bulunmaktadır (Yılmaz ve ark, 2009).

İletişim ve haberleşme kaynakları birçok sektörde olduğu gibi tarım sektörü için de çok önemlidir. Tarımın gelişip büyüebilmesi giderek artan dünya nüfusunu doyurulabilmesi için tarımsal iletişim kaynaklarının hızlı güvenilir ve doğru olması gerekmektedir. Türkiye'ye baktığımızda devlet tarafında sunulan tarımsal yayım çalışmalarını büyük oranda Tarım Bakanlığı yürütülmektedir. Ancak yayım faaliyetleri özel danışmanlık birimleri, üretici örgütleri, üniversiteler veya diğer devlete bağlı olmayan kuruluşlar tarafından da yürütülmektedir (Derman, 2010). Tarımsal bilgi sisteminin devamlılığı esastır ve yeniliklerin üreticiler tarafından kabul edilmesinde araştırmacı-yayımcı-üretici arasındaki etkileşimin sağlam kurulması gerekir. Çalışmalara üreticilerin katılımının sağlanması da önemli bir unsurdur (Torun ve Taluğ, 2005).

Türkiye'de tarımsal faaliyetler kırsal alanda yaşayan aile işletmelerinin oluşturduğu sosyo-ekonomik üniteler tarafından gerçekleştirilmektedir. Kırsal alanda şehir hayatına göre aile bağlarının kuvvetli olması ve üretim yapan insanların birbirleriyle sürekli olarak iletişim içinde bulunması, tarımsal faaliyetlerdeki bilgi akışının aile bireyleri veya diğer üretim yapan insanlar arasında yoğunlaşmasında önemli rol oynamaktadır. Yaşlı aile bireyleri ve deneyimli üreticilerden elde edilen bilgiler, geleneksel kaynaklardan elde edilen bilgiler olarak adlandırılmaktadır. Bu bilgiler modern bilimin getirdiği yeniliklerin tarım sistemine uyumu için gerekli olan şartlardan yoksundur. Tarım teknolojileriyle profesyonel anlamda ilgilenen ve bu teknolojileri zaman sürecinde modernize eden kuruluşlarda vardır (Kurt, 2020). Kırsal toplumların kalkınma süreci içinde tarımsal yayım çalışmalarının önemli görevleri vardır. Tarımsal yayımın genel amaçları; tarımsal üretimde verimliliği arttırmak, pazarlama, dağıtım ve tüketimde etkinlik sağlamak, doğal kaynakların korunması ve kullanımında etkinliği arttırmak, üreticilerin kaynak geliştirmelerine katkıda bulunmak, üretici ve ailesinin hayatını düzenli ve mutlu kılmaktır (Alagöz, 2005). Tarımsal gelişimin yolu; teknik bilginin daha etkin bir şekilde yayılması ve bireysel olarak çiftçilerin ve bölgeler arasında, üretkenlikte ayrılmanın sınırlandırılmasından geçer (Alyu, 2009). Tarımsal kaynaklarının düzgün kullanılması ve pazardaki fırsatların doğru analiz edilerek tarım sektörünün gelişen teknikler doğrultusunda yönlendirilmesi, modern teknolojileri içeren tarımsal bilgi ve yeniliklerin uygulanması sayesinde mümkün olacaktır (Eryılmaz ve ark, 2020).

Tarım sektöründe bilginin alınması, üzerinde gelişmeler yapılması, paylaşılması ve kullanılması büyük önem arz etmektedir. Tarımsal faaliyette bilgi ve teknoloji akışındaki

etkinlik tarımsal gelişmeyi hızlandırıcı, yaşam kalitesini geliştirici bir rol oynamaktadır. Bu nedenle çiftçilerin tarımsal üretimi gerçekleştirebilmesi için bilgi kaynaklarını nasıl kullandıklarının bilinmesi gerekmektedir (Torun, 2011). Türkiye tarım sektörünün oluşturduğu değer bakımından dünyada sayılı ülkeler arasında yer almaktadır. Bu kadar büyük değere rağmen potansiyelin yeterince değerlendirilememesinin sebebi tarımdaki yapısal sorunlardır. Etkin tarımsal örgütlerin olmaması nedeniyle üreticilerin örgütsel bağlılıklarının düşüklüğü, girişimcilik ve yenilik konusunda yeterli ortamın oluşturulamamış olması, çiftçilerin gelirindeki aşırı dalgalanma ve belirsizlikler, öğrenim seviyesi düşüklüğü, tarımda yaşlanma ve sosyal güvenlik gibi unsurlar çiftçilerin işletmelerinde tarımsal işlerini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca üretici-araştırmacı-yayımcı iletişimindeki kopukluk ve güvensizlik, üreticileri informal bilgi kaynaklarına yöneltmiştir (Özdemir ve Kan, 2020).

Adana ili Türkiye'nin güneyinde Akdeniz Bölgesi'nde yer almaktadır. Seyhan, Yüreğir, Çukurova, Sarıçam ve Karaisalı ilçeleri merkez ilçelerdir. Adana, toplam 15 ilçeden oluşmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) verilerine göre Adana nüfusu 2,258,718 olup; erkek nüfusu 1,127,516, kadın nüfusu 1,131,202'dir. Adana'nın 43 km doğusunda yer alan Ceyhan, Ceyhan Nehri etrafında konumlanmıştır (Anonim, 2021). TÜİK verilerine göre Ceyhan toplam nüfusu 161,159'dur. İlçenin toplam tarım alanı 877,686 dekar olup ekonomik faaliyetler daha çok tarıma dayalı olarak gerçekleşmektedir. Ceyhan ilçesinde 2020 yılını tahminlerine göre bir önceki yıla göre tahıl ve diğer bitkisel ürünlerde %7.3, sebze %0.8, meyve %5.3'lük artış öngörülmektedir (TÜİK, 2020). İlçede ÇKS'ye kayıtlı üretici sayısı 5024, ÇKS'ye kayıtlı arazi ise 617,218 dekadır. Tarım alanlarının kapladığı alanın, toplam araziye oranı %89.46'dır. Araştırma sahası dâhilindeki alanların yaklaşık %90'ı tarımsal amaçla kullanılmaktadır. Türkiye'deki ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre 872 ilçe arasında 186. sırada yer alan Ceyhan, bu açıdan Adana'nın en önemli ilçesi durumundadır. Ceyhan ilçesi tarımsal üretimde ülkede 16. sırada yer almaktadır. Tarım alanlarının kullanım şekli bakımından dağılımı incelendiğinde, 2018 yılında tarım alanlarının %93'ünün tahıllar ve diğer bitkisel ürünlere ayrıldığı görülmüştür. Bu ürün grubunda özellikle pamuk, mısır, buğday, ayçiçeği, yer fıstığı önemli ürünler olarak karşımıza çıkmaktadır (Gündüz, 2019). Adana ili Ceyhan ilçesinde üretilen bazı tarım ürünlerinden tahıl ve diğer bitkisel ürünlerin toplam 1,148,960 dekar, örtü altı tarım alanı

toplam 10,673 dekar, toplu meyvelik alan 46,832 dekar, ekilen toplam sebze alanı 18,988 dekardır. Ceyhan ilçesinde toplam küçükbaş ve büyükbaş hayvan sayısı ise 88,859'dur.

Bu araştırmanın amacı, Adana ili Ceyhan ilçesindeki üreticilerin önemli tarımsal ürünlerde (bitkisel ve hayvansal üretimde) başvurdukları bilgi kaynaklarının belirlenmesi, üretimden daha kaliteli ürün ve verim alınması için yararlanılan bu bilgi kaynaklarının ve etkinliklerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bölgede üreticilerin başvurduğu temel bilgi kaynaklarından geleneksel bilgi kaynaklarının yanında modern bilgi kaynaklarının kullanılabilirliği ve üreticilerin başvurduğu bilgi kaynaklarından öne çıkanların bölgedeki tarımsal yayımda etkinliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Isaac (2012), tarımsal bilgi alışverişinde örgütsel bağların incelendiği çalışmasında, genel olarak kırsal üretici sosyal ağlarının, karmaşık tarımsal bilgilerin başarılı bir şekilde değiş tokuşunda ve daha yüksek tarımsal çeşitlilik ile sonuçlanan yönetim uygulamalarının benimsenmesinde kritik bir rol oynadığını belirtmektedir. Tarım sistemlerinde, özellikle gelişmekte olan ülke tarımında, inovasyonun değişimi ve uygulanmasında bilgi ağlarının rolünün daha fazla öne çıkmasının önemli olduğunu belirtmektedir.

Mokotjo ve Kalusopa, (2010), Tarımsal Bilgi Hizmetinin (AIS) Lesoto'nun Maseru ilçesindeki çiftçilere tarımsal bilgi hizmetlerini ne ölçüde sağladığını değerlendirmek için yürütülen bir araştırmada, saha çalışması, doküman araştırması ve gözlemler dahil olmak üzere veri toplama stratejilerinin çeşitli bileşenlerinden oluşan anket yöntemi kullanmışlardır. 1700 çiftçiden oluşan bir nüfustan toplam 300 çiftçiye anket yapılarak veriler toplanmıştır. Bulgular, AIS tarafından sağlanan bilgi hizmetlerinin uygunluk, yeterlilik ve geçerlilik açısından iyi kalitede olduğunu ve üretkenliği artırdığını ancak çoğu çiftçi için kolay erişilebilir olmadığını ortaya koymuştur.

Elly ve Epafra Silayo, (2013), çalışmalarında, Tanzanya'daki kırsal çiftçilerin bilgi ihtiyaçlarını ve kaynaklarını belirlemeyi amaçlamışlardır. 120 kırsal çiftçiyle görüşülürken temel veri toplama tekniği olarak anket tekniği kullanılmıştır. Bulgulara göre çiftçilerin bilgi ihtiyaçlarının yüzde 70'i bitkisel üretim ve hayvancılık, pazarlama, finansman seçenekleri ile katma değer hakkında olmuştur. Üreticiler tarım dışı (diğer) bilgilere erişmek için modern iletişim araçları kullanılmaktadır. Çalışmada çiftçilerin ihtiyaçlarının durağan olmadığına ve zamanla değiştiğine dikkat çekilmektedir. Çiftçiler büyük ölçüde eski araçlarını kullansalar da, bilgi üreticilerinin modern iletişim araçlarının daha iyi olduğu ortaya çıkmıştır.

Tandi Lwoga, Stilwell, ve Ngulube (2011), "Tanzanya'da tarımsal bilgi, bilginin erişimi ve kullanımı" başlıklı çalışmalarında Tanzanya'nın kırsal alanlarında tarımsal bilgilere erişme ile bunların kullanımını değerlendirmişlerdir. Tanzanya'nın altı ilçesindeki 181 çiftçiden niteliksel ve niceliksel verileri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme yöntemini kullanmışlardır. Aynı ilçelerdeki 128 çiftçiden nitel veri toplamak için de odak grupları ve katılımcı teknikler (yani bilgi haritalama ve bağlantı şemaları) de kullanılmıştır. Bulgular, çiftçilerin bilgi ve bilgi ihtiyaçlarının ve bilgi arama modellerinin

bölgeye özgü olduğunu göstermiştir. Çiftçiler için ana bilgi kaynakları ağırlıklı olarak yereldir (komşular, arkadaşlar ve aile), bunu kamu yayım hizmetleri izlemiştir. Radyo ve cep telefonlarının yanı sıra ileri teknolojiler (internet ve e-posta gibi) ve basılı materyaller de bulunmasına rağmen düşük oranda kullanılmıştır.

AL-Sharafat, ve ark., (2012), Ürdün'ün tarımsal yayım hizmetlerinin etkinliğini değerlendirdikleri çalışmalarında, yayım hizmetlerinin zeytin verimliliğine etkisini araştırılmışlardır. Çalışmada görüşülmek üzere toplam 60 zeytin üreticisi seçilmiştir. Çalışmada bilgi ve veri toplamak için iki görüşme ve yapılandırılmış anket tasarlanmış ve kullanılmıştır. Çalışılan iki grup arasında olabilecek farklılıkları bulmak için, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), t-testi ve LSD testi kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları yayım hizmeti alan çiftçilerin net kârının yayım hizmeti almayan çiftçilerle hemen hemen aynı olduğunu ortaya koymuştur. Sağlanan yayım hizmetleri, çiftçilerin üretimleri ve dolayısıyla net kârları açısından başarılarında hiçbir fark yaratmamıştır.

Sivakami, ve Karthikeyan, (2009), Hindistan'da tarımsal yayım hizmetlerinin yürütülmesi için uzman sistemin etkinliğinin değerlendirilmesi konulu çalışmalarında, tarım danışmanı veya uzman sistemi kullanımının yayım personelinin performansına ve karar verme becerisine etkisini değerlendirmişlerdir. Çalışma, mısırdaki uzman sistemi kullandıktan sonra yayım personelinin karar verme becerisinde ve performansında bir gelişme olduğu sonucuna varılmıştır. Tarım teknolojilerinin çiftçi topluluğuna aktarılmasında karar destek aracı olarak uzman sistemin kullanılmasının olumlu katkılar sağlayacağı sonucuna varılmıştır.

Andrew ve Munir (2002), Pakistan'da kamu ve özel sektör tarımsal yayım hizmetlerindeki etkinliğin özelleştirme için çıkarımlar yapmak amacıyla değerlendirildiği çalışmalarında, Punjab Eyaletindeki pamuk çiftçileri arasında, paydaşlardan algılanan kamu ve özel sektör yayımının karşılaştırmalı etkinliği incelenmiştir. Veriler, her iki yayım sisteminden faydalanan 52 çiftçiden toplanmıştır. Her iki sistemde de bir takım önyargılar tespit edilmiştir Genel olarak, hiçbir sistemin de geniş çiftçi topluluklarının yararına etkin olarak çalışmıyor gibi görüldüğü belirlenmiştir.

Oruç (2001), “Tokat ilinde bitkisel üretimde tarımsal mücadele uygulamaları ve çiftçilerin ilaç kullanımı konusundaki bilgi düzeyleri ile bilgi kaynakları üzerine bir araştırma” adlı çalışmada, Tokat'ta tarımsal üretim yapan üreticilerin tarımsal mücadele uygulamaları konusundaki bilgi düzeylerini, gelişmiş çevre dostu mücadele

sistemlerine ne kadar hazır olduklarını araştırmıştır. Araştırmada elde edilen verilere göre tarımsal mücadelede üreticilerin en çok kullandığı kaynak İl/İlçe Tarım Müdürlükleri ve zirai ilaç bayileridir. Bunlarında yeni çevre dostu mücadele sistemlerini aktarabilecek ve üreticiyi etkileyebilecek kurumlar olduğu belirtilmektedir.

Yalçın ve Boz (2002) çalışmalarında Antalya'nın Kumluca ilçesinde serada sebze üretimi yapan çiftçilerin kullandıkları bilgi kaynaklarını incelemişlerdir. 150 üreticiyle yüz yüze görüşülerek anket yapılmıştır. Elde edilen veriler birincil veri olarak kullanılmıştır. Üreticilerin ortalama yaşı 43; deneyim yılları 13'tür. Serada üretim yapan çiftçilerin arazileri çoğunlukla mülktür. Çalışmada kitle iletişim araçlarının kullanımı araştırılmış %62.7'si orta düzeyde, %19,3'ü düşük düzeyde, %18'i yüksek düzeyde kullandıkları görülmüştür. Çiftçilere bilgi aktarımı için tarımsal yayım elemanları kullanılmıştır. Bu yayımcılar ise Tarım İl/İlçe Müdürlükleri'nde çalışan mühendisler, öğretim üyeleri, özel şirketlerdir. Çiftçilerin %80'i tarımsal yayım elemanlarından bilgi edindiklerini belirtmiştir. Seracılık yapan çiftçilerin %82'si seracılık hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını, %88'i seracılıkla ilgili bilgiye ihtiyaç duyduğunu bildirmiştir.

Ergen (2004) "Gaziantep ili Yavuzeli ilçesinin sosyo-ekonomik yapısı ve tarımsal yayım açısından kalkınma olanakları" adlı çalışmasında Yavuzeli ilçesine bağlı tesadüfi olarak seçilen beş köyde üretim yapan 78 kişi ile yüz yüze yapılan anket sonuçlarını değerlendirmiştir. Ayrıca grup tipi görüşmelerle alan ile ilgili daha fazla bilgiye ulaşılmıştır. İlçede genellikle kuru tarım yapılmakla birlikte; ana geçim kaynağı antepfıstığı üretimidir. Bölge üreticilerinin %80'i "tarımsal yayımın kendileri için bir şey ifade etmediğini" düşünmektedir. Üreticilerin %39,7'sinin tarımsal yayımın amacını bilmediği sonucuna varılmıştır.

Alagöz (2005) "Aşağı Seyhan Ovası'na Adana Tarım İl Müdürlüğü yayım elemanlarınca götürülen yayım hizmetlerinin analizi" adlı çalışmasında üreticilerin tarımsal üretim hakkında ne tür bilgilere ihtiyacı olduğu araştırılmıştır. Bu kapsamda bilgilerin sağlandığı kaynaklar, il müdürlüğü yayım elemanlarından alınan bilgi kalitesi ve yayım yöntemleri incelenmiştir. Bu amaçla il müdürlükleri, çiftçiler, eğitim ve yayım şubeleriyle görüşülmüş; 104 işletmeye anket uygulaması yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda yayım elemanlarının hizmet ve ziyaret sıklığı ile hizmet kalitesi yeterli bulunmuştur. Ayrıca, üreticilerin hastalık ve zararlı konularında ilaçlama dönemleri ile yeni çıkan ürün çeşitleri hakkında bilgiye ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Hayvancılık

konusunda ise hayvan hastalıkları, besleme yöntemleri, yöreye uygun hayvan seçimi gibi bilgilere ihtiyaç duyulduğu saptanmıştır.

Doğançukuru (2009) “Konya ilinde tarımsal yayımda alternatif iletişim vasıtası olarak cep tarım uygulamaları ve geliştirme olanakları” adlı çalışmada tarımsal yayımda cep telefonunun etkin bir şekilde kullanılması, telefonda ihtiyaç duyulan bilgilerin kolay bir şekilde nasıl gönderilebileceğinin edilebilmesi, gönderilecek bilginin çiftçilerin anlayacağı şekilde nasıl düzenleneceğinin belirlenmesi amacıyla cep tarım modeli uygulaması için veri tabanı oluşturulması hedeflemiştir. Çalışmada ücretli cep tarım uygulamasını kullanan çiftçilerin çoğunluğunun uygulamadan memnun olduğu belirlenmiştir. Çiftçilerin %86,11’i Ceptarım uygulamasından gelecek reklamlardan rahatsız olamayacaklarını söylemiştir. Uygulamayı kullananlarının hemen hemen hepsi uygulamadan üretmiş oldukları ürünleri pazarlamaya istekli olduklarını bildirmiştir.

Boyacı ve Yıldız (2010) çalışmalarında tarım danışmanlarının bilgi iletişim teknolojilerini kullanma eğilimlerini araştırmışlardır. Bu kapsamda 566 danışman ile anket yapılmıştır. Çalışmada kişisel özellikler, bilgi iletişim teknolojilerini kullanma eğilimleri ve karşılaşılan sorunlara yönelik anket soruları değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, danışmanların %5,5’inin çalışmalarında bilgisayar kullanmadığı, %27,7’sinin çalışmalarında bilgisayarı çok sık kullandıkları belirlenmiştir. Çalışmalarında internetten yararlanmayanların oranı %14 olup; bilginin en kolay dağıtım yolu olan bilgi iletişim teknolojilerinden yararlanılmaması oldukça ilginçtir. Bu nedenle iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması gerektiği ve bunun için gereken finansman kaynaklarının bulunması gerektiği ortaya konulmuştur.

Yıldız (2015) “Ege Bölgesi’nde sürdürülebilir tarıma tarımsal yayımın katkısı ve üretici eğilimleri” adlı çalışmada bölgedeki üreticilerin sürdürülebilir tarım konusundaki bakış açıları ve tarım danışmanların katkılarını incelenmiştir. Çalışma alanı olarak İzmir, Aydın ve Manisa illeri; her bir ilde üç ilçe; her bir ilçede dört köy seçilmiştir. Araştırmanın birincil nitelikli verisini 270 çiftçi ve 177 tarım danışmanı oluşturmaktadır. Araştırma verileri yüz yüze anket yöntemiyle toplanmıştır. Çiftçi ve yayımcıların tepki ve tutumlarının ölçülmesinde likert ölçeği kullanılmıştır. Sonuçlara göre çiftçilerin tarımsal üretim yapabilmek için çevreyi korumalarının bilincinde olduğu görülmüş; fakat fazla gübre ve ilaç kullanarak çevreyi kirlettikleri anlaşılmıştır. Bu durum çiftçilerin

sürdürülebilir tarım konusunda bilinç düzeyinin iyi olduğunu; ancak tutum geliştiremedikleri ortaya konulmuştur.

Mohamud (2017) “Erzurum ilinde tarımsal yayım hizmetlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi üzerine bir çalışma” adlı çalışmada yayımı etkileyen faktörlerin belirlenmesini hedeflemiştir. Bu amaçla 147 çiftçiyle yüz yüze anket çalışması yapılarak elde edilen birincil veriler kullanılmıştır. Çiftçinin yetiştirdiği ürünlere ait teknik bilgileri hangi kaynaklardan elde ettiği konusu araştırmada öncelikli olarak ele alınmıştır. Yapılan analizlerde yayım hizmeti kullanma durumunun yaş ve cinsiyetle olumlu yönde etkilendiğini, eğitim seviyesi ve medeni durumun olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir.

Ünlü (2017) “Antalya ilinde nar yetiştiricilerin bilgi kaynakları ve danışmanlık hizmetlerinde yararlanma durumu” adlı çalışmada nar üreticilerinin bilgi kaynaklarını ve danışmanlık hizmetlerinden yararlanma durumunu saptamayı ve bu yönde öneriler geliştirmeyi hedeflemiştir. Tabakalı örnekleme yöntemi ile 98 nar üreticisi seçilerek anket uygulanmıştır. Üreticilerin ortalama yaşı 49,6’dır. Nar üreticileri bilgi kaynağı olarak ilk sırada kendi deneyimlerini ve diğer yetiştiricilerin bilgilerini kullanmaktadır. İlaçlama ve gübreleme işlemleri için kullanılan bilgi kaynağı ziri ilaç bayileri ve il ilçe müdürlükleridir. Bölgede üreticilerinin özel tarımsal danışmanla çalışmadığı belirlenmiştir. Sonuç olarak ürün kalitesini geliştirme ve pazarlama konusuyla ilgili daha çok tarımsal danışmanlık ve yayım hizmeti verilmesi gerektiği, arz fazlasının önlenmesi için ürün planlamasının doğru yapılması gerektiği ve iyi tarım uygulamalarının üretici tarafından benimsenmesi gerektiği önerilmiştir.

Cengiz (2018) “Tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerinin etkinliği üzerine bir araştırma: Antalya ili örneği” adlı çalışmada Antalya’da 2009 yılından bu yana uygulanan tarımsal danışmanlık hizmetinin etkinliğinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla tarımsal danışmanlık alan 227 üreticiye yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Çalışmada elde edilen verilere göre; üreticiler %67.8 oranında ziraat odalarından, %32.2 oranında serbest tarım danışmanlarından bilgi edinmiştir. Ankete katılan üreticilerin %61.2’si danışmanlık hizmeti almanın ürünün kalitesine katkı sağladığını belirtmiş; gübre ve ilaç kullanımında azalma görüldüğünü bildirmiştir. Tarım danışmanlarına en çok yöneltilen sorular arasında hastalık ve zararlı mücadelesi (%95.2 oranında) ve gübreleme (%90.5 oranında) yer almaktadır.

Durmuş (2018) “Manisa ilinde tarımsal yayım ve danışmanlığın değerlendirilmesi” adlı çalışmasında, ilde bulunan tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerinin etkinliğini araştırmayı hedeflemiştir. Bu kapsamda 62 yayımcı ile anket yapılarak elde edilen birincil verileri kullanılmıştır. Tarımsal danışmanlar 2 veya 3 gün süreyle çiftçi ile görüşme sağlamaktadır. Kamu yayımcılarının %7.4’ü tarım danışmanlarının %36’sı zamanını tarımsal yayıma ayırmaktadır. Çalışmada elde edilen veriler kamu yayımcılarının çoğunun tarımsal yayımla ilgili herhangi bir kursa katılmadığını göstermiştir. Yayım elemanlarının eğitimine ilgili kurumlar tarafından önem verilmesi önerilmiştir.

Gündüz (2019) “Ceyhan ilçesinde tarımsal faaliyetler: sorunlar ve çözüm önerileri” adlı çalışmasında ilçedeki tarımsal faaliyetleri ve karşılaşılan sorunları tespit etmeyi hedeflemiştir. Adana’nın tarımsal faaliyetler açısından en önemli ilçelerinden biri olan Ceyhan ilçesinde genel arazi kullanım durumu ve bu kullanımlar içerisinde tarımsal faaliyetlerinin yeri ortaya konulmuştur.

Şimşek (2019) “Tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerinde kalite ve üretici memnuniyeti” adlı çalışmasında üreticilerin aldıkları tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerinin hizmet ve memnuniyet düzeylerinin SERVQUAL ölçeği ile belirlenmesini hedeflemiştir. Çalışmanın ana materyalini Aydın ili üreticileri oluşturmuştur. Tesadüfi olarak seçilen 94 kişiye yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Çalışma ile üreticilerin bitki koruma, pazarlama ve iyi tarım uygulamaları gibi konularda yayım ve danışmanlık hizmetine ihtiyaç duydukları; bu hizmeti de yoğunlukla ilaç bayilerinden aldıkları tespit edilmiştir.

Budak (2020) “Yeni bir akademik disiplin olarak tarımsal iletişim: Türkiye bağlamında bir araştırma” adlı çalışmasında, tarımsal iletişimin tarım ve iletişimin bir parçası olarak ortaya çıktığı konusunu incelemiştir. İçinde tarım, gıda, doğal kaynaklar, çevre sistemleri gibi bilgileri barındıran bir sosyal bilim dalı olarak kabul etmiştir. Bu bilim dalı aynı zamanda kamuoyunda endişelere neden olan GDO, hayvan klonlama, pestisit, obezite gibi konuları da içermektedir. Tarımsal hedef kitleleri ve tarımsal olmayan hedef kitleler ile birlikte tüm topluma doğrultulmuş tarımsal konularla ilgili gerekli bilginin üretilmesi ve topluma açıklanma çalışmalarını tüm iletişim çalışmaları ve öğrenimlerini kapsamaktadır. Çalışma yeni bir akademik disiplin olarak tarımsal iletişimin tanıtılması amacıyla hazırlanmıştır.

Doğutaş ve Ateş (2020) çalışmalarında gül yetiştiricilerinin sosyo ekonomik özelliklerinin incelenmesi ve üreticilerin yetiştirilen bitkilerde hangi bilgi kaynaklarını kullandıklarını ortaya koymayı hedeflemişlerdir. Bu amaçla basit tesadüfî örnekleme ile 152 yetiştiriciyle anket yapılmıştır. Sonuçların değerlendirilmesinde ki-kare testi ve çoklu uyum analizleri uygulanmıştır. Gül üreticileri en yararlı bilgileri en çok aile büyükleri ile akraba ve komşulardan almaktadır. İkinci sırada zirai ilaç bayileri yer almaktadır. En düşük düzeyde yararlandıkları kişiler özel danışmanlar olmuştur. Zirai ilaç bayilerinin sorunun çözümünde beklenen faydayı gösteremediği görülmüştür. Kamu bilgi kaynaklarının da bilgi edinmek amacıyla geri plana düştüğü belirlenmiştir.

Eryılmaz ve ark. (2020) çalışmalarında süt sığırcılığı yapan işletmelerin yeniliklerin benimsenmesinde hangi bilgi kaynaklarını kullandıklarını araştırmışlardır. Tabakalı tesadüfî yöntem ile 70 süt sığırcılığı yapan işletme sahibine anket çalışması uygulanmıştır. Ankette üreticilerin sosyo-ekonomik özellikleri, süt sığırcılığı hakkındaki eğitimleri vb. sorular yer almıştır. Araştırma sonucunda, işletme sahiplerinin bilgi kaynaklarından ve yeniliklerden yeterince yararlanmadıkları ve haberdar olmadıkları, süt sığırcılığı işletmelerinde hala geleneksel yöntemlerin yaygın olarak kullanıldığı görülmüştür. Bilgi kaynağı olarak daha çok aile bireyleri ve komşu çiftçilerin benimsendiği görülmüştür. Çiftçilerin bilinçlenmesi için eğitim programlarının yaygınlaştırılması, hayvancılık işletmelerine verilen desteklerin sürekliliği önerilmiştir.

Kurt (2020) “Samsun ili Çarşamba ilçesi örtü altı sebze yetiştiricilerinin kullandıkları bilgi kaynaklarının belirlenmesi ve tarımsal yayım açısından değerlendirilmesi” adlı çalışmada 104 üreticiyle yüz yüze anket yapılmış ve tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Üreticilerin sosyo-ekonomik, iletişim davranışları gibi bilgi kaynaklarının belirlenebilmesi için frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma gibi tamamlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Ziraat mühendisiyle ayda en az bir defa görüşenler %87.5 oranındadır. Toprak analizi yaptıranların oranı %46.2’dir. Üreticilerin büyük çoğunluğu örtü altı tarımına başlarken bilgi kaynağı olarak komşu üreticileri seçmiştir. Modern bilgi kaynaklarını kullanan çiftçilerin her alanda daha avantajlı olduğu görülmüştür. Üreticilerin modern bilgi kaynaklarını kullanmaları ve tarımsal kuruluşlarla iletişim içinde kalmaları için eğitim ve yayım faaliyetleri önerilmiştir.

Özdemir ve Kan (2020) çalışmalarında Kırşehir ilinde tarım işletmelerinin yönetiminde kullanılan tarımsal bilgi kaynaklarını araştırmışlardır. Bunun için 307

reticiyle anket yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda hala geleneksel yaklaşımların çoğunlukta olduğu, tarımda yaşlanma problemi ve herhangi bir pozitif değer oluşturacak yeterli ortamın olmaması nedenlerine bağlı olarak üreticilerin bilgi kaynağı olarak hala informal bilgi sistemlerini seğtikleri bulunmuştur. Tarım işletmecileri bilgi kaynaklarının informal bir kaynak olan 231 kişi bunun kendi tecrübesi olduğunu söylemiştir. İkinci sırada (41 kişi) formal bir bilgi kaynağı olan Tarım ve Orman Bakanlığı'nı seğmişlerdir. İnformal bilgi kaynaklarını kullananların sayısı 262, formal bilgi kaynaklarını kullanan tarım işletmesi sayısı 42'dir. Elde edilen sonuçlarda, Kırşehir ilinde geleneksel tavır ağır basmaktadır.

Taşkın (2021) "Besi sığırıcılığındaki desteklemelerin işletme başarısına etkisi: Hatay ili rneği" adlı çalışmasında hayvancılıkta uygulanan destekleme ve çalışmaların besi sığırıcılarını nasıl etkilediği, desteklemelerdeki memnuniyet düzeyinin belirlenmesi ve verilen desteklemelerden yararlanılmasında karşılaşılan sorunlar incelenmiştir. 85 üreticiyle anket yapılmış; değerlendirilmesinde likert leği kullanılmıştır. Desteklemelerle ilgili ana bilgi kaynağının İl ve İlçe Tarım Müdürlükleri olduğunu belirlenmiştir. Çalışmada besicilerin destekleri %85 oranında yetersiz gördüğü; artan yem ve ilaç fiyatlarından dolayı desteklemelerin arttırılması ya da girdi fiyatlarının düşürülmesi gerektiği önerilmiştir.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1. Materyal

Adana ili Ceyhan ilçesinde tarımsal faaliyet yapan üreticilerden elde edilen veriler çalışmanın ana materyalini oluşturmaktadır. Araştırmanın yazım ve yorum aşamalarında istatistiki verilerden ve daha önce değişik yörelerde yapılmış araştırma ve inceleme sonuçlarından faydalanılmıştır. Araştırma bölgesine ait bilgiler Tarım ve Orman İlçe Müdürlüğü ile Ceyhan ilçesindeki diğer kamu kurum ve kuruluşlarının kayıtlarından temin edilmiştir. Verilerin toplandığı yöreye ilişkin bilgilere aşağıda verilmiştir.

3.2. Yöntem

Çalışma 3 aşamalı olacak şekilde yürütülmüştür. Birinci aşamada konu ile ilgili literatür taranmış; konunun kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. İkinci aşamada Ceyhan İlçesi'nde tarımsal üretim yapan üreticilerin başvurdukları bilgi kaynaklarının belirlenmesi ve bu kaynakların ve etkinliklerinin belirlenmesi amacıyla anket uygulaması yapılmıştır. Bu kapsamda tesadüfi olarak seçilen 85 kişiye standart anket uygulanmıştır. Anket, 3 kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda ankete katılanların sosyo-ekonomik yapısının belirlenmesine yönelik sorular bulunmaktadır. İkinci kısım işletmecilerin arazi varlığına yönelik sorulardan; üçüncü kısım ise tarımsal uygulamalar için görüşülen iletişim kaynakları ve tarımsal yeniliklerin benimsenme durumunun belirlenmesine yönelik sorulardan oluşmaktadır. Çalışmanın üçüncü aşamasında elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Bu amaçla veriler MS Excel ve SPSS programları kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuçlar tablolar halinde verilerek yorumlanmıştır. Çalışmanın son bölümünde incelenen konulara ilişkin sonuçlar çıkarılarak öneriler geliştirilmiştir.

3.2.1. Örneklem Yöntemi ve Verilerin Analizi

Ceyhan geneli ÇKS ye kayıtlı çiftçi sayısı 5024 tür. Araştırma alanından Gayeli Örneklemeye seçilen 10 mahalleye ait toplam nüfus sayısı ve Çiftçi Kayıt Sisteminde (ÇKS) kayıtlı üreticiler Çizelge 3.1'de görülmektedir. Çalışmaya katılan üreticiler bu çerçeve listesinden örneklem yapılarak belirlenmiştir.

Çizelge 3.1. Araştırma alanı nüfusu ve işletme sayısı

Seçilen mahalle	Nüfus	ÇKS'ye kayıtlı üretici
Nazimbey Yeniköy	233	63
Büyükmangıt	3608	92
Körkuyu	578	123
Ağaçpınar	242	21
Burhaniye	6005	23
Elmagölü	336	48
Çakaldere	334	34
Hamdilli	768	58
Yalak	253	84
Gaziosmanpaşa	6122	26
Toplam	18479	572

Araştırma bölgesinde belirlenen toplam işletme sayısından Basit Tesadüfi Örneklemeye belirlenen 85 üreticinin, işletme gelir gruplarına göre 3'e ayrılarak değerlendirilmesine karar verilmiş olup toplam işletme sayıları ve örneklemin dağılımı Çizelge 3.2'de verilmiştir. Buna göre 1. grupta 45 işletme (%53.0), ikinci grupta 24 (%28.2) ve üçüncü grupta da 16 (%18.8) işletme yer almaktadır.

Çizelge 3.2. Toplam işletme sayısı ve örnekleme

Gelir Grupları	Toplam işletme	Örnek sayısı	Oran (%)
(1) 24,000-90,000	2983	45	53.0
(2) 90,001-350,000	1248	24	28.2
(3) 350,001-+	793	16	18.8
Toplam	5024	85	100.0

Üreticilerin tarımsal yayımda başvurdukları bilgi kaynaklarını değerlendirmelerinde Likert ölçeğinden yararlanılmıştır. Likert ölçeği, katılımcıların bir dizi ifade hakkındaki görüşlerini ölçen kapalı uçlu psikometrik bir ankettir. Likert skalaları, katılımcılardan istenen derinlik seviyesine bağlı olarak beş, yedi veya dokuz noktaya sahip olabilir. Likert-tipi sorular araştırılan konu hakkında tutum veya görüş içeren bir ifade ve bu ifadeye katılım düzeyini belirten seçenekler içerir. Likert-tipi sorularda katılımcının görüş düzeyini belirlemek amacıyla iki aşırı uç arasında yer alan birden çok seçenek sunulur. Bu seçenekler “en yüksekte en düşüğe” veya “en iyiden en kötüye” doğru dereceli bir şekilde sıralanır. Analiz aşamasında bu seçenekler derecelerine

göre birer sayısal değer atanarak kodlanır ve böylece nitel veri nicel veriye dönüştürölerek analiz edilir (Turan ve ark., 2015). Bu çalışmada 5’li Likert ölçeği kullanılarak üretici görüşleri toplanmıştır.

İşletme gruplarının gelir, yaş, eğitim gibi çeşitli demografik özelliklerine göre yayım bilgi kaynaklarının farklılığı t-testi ile karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Ayrıca tanımlayıcı istatistiklerle çapraz tablolar yapılarak karşılaştırmalar ve yüzde hesaplamalar üzerinden değerlendirme ve yorumlamaya gidilmiştir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

4.1. Coğrafi Konum

Ceyhan, Adana ili sınırları içerisinde yer alan ilçe Akdeniz Bölgesi'nin doğusunda yer almaktadır. İlçe, 35° - 36° doğu boylamları ile 36° - 37° kuzey enlemleri arasında bulunmaktadır (Şekil 3.1). Adana'ya 47 kilometre uzaklığa sahiptir. 1,427 km² alan kaplayan ilçenin kuzeyinde Kadirli, Kozan, İmamoğlu; doğusunda Osmaniye, Toprakkale; güneydoğusunda Erzin; güneyinde Yumurtalık; batısında Yüreğir ve Sarıçam yer almaktadır. Türkiye'nin en büyük delta ovası olan Çukurova'nın "Yukarıova" olarak adlandırılan kesiminde, Ceyhan Nehri'nin doğu kıyısında konumlanmıştır. Ceyhan arazilerinin %80.8'i ova, %15.8'i engebeli arazi, %3.4'ü dağlık alandan oluşmaktadır. En yüksek yeri Nur Dağı'dır. İlçenin en önemli akarsuyu 509 km uzunluğundaki Ceyhan Nehri'dir. Kaynağı Elbistan'ın kuzeybatısındaki Tahtalı ve Binboğa Dağları ile güneybatısındaki Nurhak Dağları olup; Mercin Suyu, Karaçay, Handeresi, Çeperce Deresinin suları ile çevredeki dağlık yerlerden gelen diğer dere ve çaylarla beslenmektedir (Anonim, 2021a.).

4.1.1. Ulaşım

Ceyhan güneyden ve kuzeyden iki önemli yolla çevrilmiştir. Bu yollar önemli bağlantı yolları olarak kabul edilmektedir. E-90 ve E-91 karayolu Avrupa'yı Asya'ya bağlarken; D-400 karayolu da İç Anadolu ve Ege Bölgelerini Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne bağlamaktadır. Ayrıca, Türkiye'yi Ortadoğu'ya bağlayan demiryolu hattı Haydarpaşa-Bağdat Demiryolu da Ceyhan sınırlarında bulunmaktadır. İlçe, Adana Havaalanına 50 km. uzaklıkta olup; deniz ulaşımı için Yumurtalık ve İskenderun Limanlarına çok yakın mesafededir (Anonim, 2021b).

4.1.2. Ekonomik Yapı

İlçede en önemli geçim kaynaklarından biri tarım kabul edilmektedir. Tipik bir Çukurova ilçesi olarak, geçmişte akıllara yer eden pamuk üretimiyle anılsa da, şimdilerde değişen ekonomik kaygılar sebebiyle, dönemden döneme değişmekle beraber buğday, mısır, karpuz, soya ve yerfıstığı üretimi de sıklıkla görülmektedir. Köylerde küçük ve

büyük baş hayvancılık düşük düzeylerde. Tarımın ekonomide yoğun olarak yer alması, ticaret ve sanayi imkânlarını da arttırmış; mısır kurutma tesislerinin sayısı artmıştır. Ayrıca; Yumurtalık Serbest Bölgesi, Yumurtalık-Sugözü Termik Santrali, BOTAS (Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı), Toros Gübre, Organize Sanayi Bölgeleri (Adana ve Osmaniye) ilçe ekonomisi üzerinde etkili rol oynamaktadır (Anonim, 2021b).

4.1.3. İklim Özellikleri

İlçede Akdeniz iklimi hüküm sürmektedir. Yazlar sıcak ve kurak; kışlar ise ılık ve yağışlıdır. Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün 1920-2020 yılları arasındaki uzun yıllar iklim verileri Çizelge 4.1.3'de verilmiştir. Buna göre, en yüksek sıcaklık 45,6°C; en düşük sıcaklık değeri ise -8,6°C olarak elde edilmiştir. Sıcaklık değerlerinin çok yüksek ya da çok düşük olması tarımsal faaliyetler üzerinde (ekilen ürünler, ürün verim ve kalitesi) etkili olabilmektedir. İlçede sıcaklık değerinin 0°C'nin altına düştüğü gün sayısının çok azdır. Donlu günler sayıca çok fazla olmayıp; kış mevsimine denk gelmektedir. Bu nedenle tarımsal faaliyetler içerisinde narenciye hasadında (sonbahar ve kış başı) ağaçlar donlardan çok fazla etkilenmemektedir. Yıllık yağış 620 mm. ile 900 mm. arasında değişmektedir. Hakim rüzgar yönü kış döneminde kuzey-kuzeydoğu; yaz döneminde güney-güneybatıdır (Gündüz, 2019).

Çizelge 4.1. Ceyhan İlçesinin 1929-2020 Yılları Arası Uzun Yıllar İklim Verileri

Adana/Ceyhan	Yıllık
Ortalama sıcaklık	19.2
Ortalama en yüksek sıcaklık	25.4
Ortalama en düşük sıcaklık	13.9
Ortalama güneşlenme süresi	7.5
Ortalama yağışlı gün sayısı	85.8
Ortalama yağışlı miktarı (mm)	668.1

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, 2020.

4.1.5 Nüfus

Ceyhan ilçesinin nüfusu adrese dayalı nüfus sayımı 2020 yılı verilerine göre 161.159 olarak belirlenmiştir. Nüfusun 80,775'i erkek 80,384'u kadındır. Ceyhan toplam 112 mahalleden oluşmaktadır ve bunların 31'i merkezde bulunmaktadır. Merkez

mahallelerinde 113,914 kişi yaşamakta olup; nüfusun %70.9'unu oluşturmaktadır (TÜİK, 2020). Merkeze en uzak mesafede (40.5 km) Günlüce Mahallesi bulunmaktadır. Merkez mahalleleri dışında nüfusu en yüksek olan mahalle 3,806 kişi ile Büyükmangıt Mahallesi'dir. Ceyhan'da en fazla nüfus (17,188) Namık Kemal Mahallesi'nde; en düşük nüfus ise (61) Hamidiye Mahallesi'nde görölmektedir (Anonim, 2021b).

4.1.6. Toprak Özellikleri

Ceyhan ilçesi oldukça geniş verimli topraklara sahiptir. Ceyhan Nehri'nin taşıması olduğu verimli alüvyonların birikmesiyle oluşmuştur. Çalışma alanı, 8 farklı toprak grubundan oluşmaktadır. Bunlar; alüvyal topraklar, kırmızı kahverengi Akdeniz toprakları, kolüvyal topraklar, kahverengi orman toprakları, kireçsiz kahverengi orman toprakları, kırmızı Akdeniz toprakları, vertisoller ve bazaltik topraklardır. En yaygın yayılışa sahip toprak türü %69.23 ile alüvyal topraklardır. İlçenin Türkiye'nin tarımsal üretiminde büyük önem taşımasının altında yatan en önemli nedenlerden biri de sahip olduğu geniş verimli alüvyal topraklardır. Alanda en yaygın ikinci toprak grubu %15.78 ile kahverengi orman topraklarıdır (Gündüz, 2019).

4.1.7. Bitki Örtüsü

Ceyhan, bitki örtüsü açısından oldukça fazla çeşitlilik göstermektedir. Bunun nedeni eski çağlardan beri yerleşim yeri olmasından kaynaklanmaktadır. Ormanların tahribatı sonucu oluşan makiler Ceyhan ilçesinin bitki örtüsünü oluşturmaktadır. Büyük bir ovaya kurulan ilçe sınırlarında orman alanlar tahrip edilerek tarım alanlarına dönüştüröldüğu görölmektedir. Buna rağmen yer yer çam ormanlarına rastlanır (Gündüz, 2019). İlçede son yıllarda okaliptus (sıtma ağacı-selvi) dikilerek oluşturulan geniş alanlar bulunmaktadır. Yine meyve bahçelerinin (zeytin, turunçgil, kavak, vb) de geniş yer kapladığı görölmektedir. Ceyhan doğal alanlar (orman varlığı) bakımından fakirdir. Ancak, kerestecilik amacıyla yoğun yetiştirilen okaliptüs ve kavakların oluşturduğu doğal olmayan alanlar yoğundur (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Ceyhan>). Ceyhan'ın bitki örtüsü ilçenin ekonomisiyle doğrudan ilişkilidir. Çünkü iş gücü ve gelir bakımından tarım sektörü birinci sırada yer almaktadır. Bitki örtüsünün önemli olmasının diğer bir sebebi ise insanların temel ihtiyaçlarını karşılamada yardımcı olmasıdır. Örneğin, evlerin yapımı

için yapı malzemesi, ısınmak için yakıt ve yeme içme gibi temel ihtiyaçların karşılanmasında bitki örtüsü önemli rol oynamaktadır (Anonim, 2021b).

4.2. Üreticilerin Sosyo-Ekonomik Özelliklerine Yönelik Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde Adana ili Ceyhan ilçesinde faaliyet gösteren çiftçilerle yapılan anketlerde sorulan yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çiftçilerin arazi varlığı, tarımsal deneyim, sosyal güvenlik, aile birey sayısı, işletmede çalışan aile birey sayısı, tarımsal deneyim süresi ve tarım dışı gelir gibi değişkenler incelenmiştir. Değişkenler sosyo-ekonomik özellikler olarak ele alınmış, elde edilen sonuçlar aşağıda açıklanmıştır.

4.2.1. Yaş

Çiftçilerin yaş aralığı çeşitli tarımsal yeniliklerin benimsenebilmesi veya yaşam tarzlarında bazı değişimleri yapmaları üzerine etkili olabilen etmenlerdendir. Bazı yenilikler genç çiftçi grubundan daha erken benimsenirken, bazı yenilikler de daha yaşlı çiftçi grubu tarafından benimsenmektedir. Dünyada yapılan 228 çalışmadan yaklaşık yarısında öncülük ve yaş arasında herhangi bir ilişki bulamamıştır (Akçalı, 2020). Buna karşın yapılan bazı çalışmalar genç çiftçilerin daha öncü olduğu ve bazı çalışmalar da ise yaşlı çiftçilerin daha öncü olduğunu göstermiştir. Tarım sektöründe üreticinin yaşı yapılacak olan tarımsal faaliyetler açısından önemlidir. Araştırma bölgesi olan Ceyhan ilçesindeki üreticilerin grubuna göre dağılımı Çizelge 4.2’de verilmiştir. Toplam 85 üreticinin yaş gruplarına göre dağılımında %42.4’ü 21-45 yaş aralığındadır. %49.2’si 46-66 yaş aralığında olup en kalabalık grubu oluşturmaktadır. 67 yaş ve üzeri olanların oranı ise sadece %8.2’dir. İleri yaşlarda çiftçilik yapan insanların sayısının az olmasının nedenleri arasında, çiftçiliğin ağır bir meslek olması ve tarımsal üretim işlerinin genellikle çocuklara devredilmiş olması gelmektedir. Araştırmaya katılan 85 üreticinin yaş ortalamasının ise 48 yaş olduğu görülmüştür.

Yuvanç (2020)’nin Ceyhan ilçesinde yaptığı bir çalışmada 20-32 yaş aralığının %20 olduğunu, 33-45 yaş aralığının %30 ve en yüksek oranın ise %30.2 ile 46-60 yaş arası olduğu bildirilmektedir. Elde edilen sonuçlar Yuvanç (2020)’nin yapmış olduğu çalışma ile kısmen benzerlik göstermektedir.

Çizelge 4.2. Üreticilerin yaş gruplarına göre dağılımı

Yaş aralığı	Kişi	Oran (%)
21-45	36	42.4
46-66	42	49.4
67-+	7	8.2
Toplam	85	100.0

4.2.2. Eğitim

Çiftçilerin eğitim düzeyi bilgi kaynaklarını daha etkili kullanmalarında önemlidir. Araştırma bölgesi olan Ceyhan'da katılımcı 85 üreticinin eğitim seviyeleri Çizelge 4.3'de verilmiştir. Ankete katılan çiftçilerden okuma yazma bilmeyen yoktur. Üreticilerin eğitim seviyesinin gelir dağılımına bağlı olarak çok fazla değişmediği söylenebilir. Ankete katılan üreticilerden %45.9'u lise mezunu olup en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Dolayısıyla çiftçilerin çoğunluğunun lise eğitim düzeyine sahip olduğu söylenebilir. Üreticilerin %30.6'sı lisans mezunu olup bunun oldukça iyi bir oran olduğu söylenebilir. Geriye kalan üreticilerin %18.8'i ilkokul mezunu ve %4.7'si ön lisan mezunlarından meydana gelmiştir.

Şimşek (2019) tarafından yapılan ve tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerinden algılanan kalite ve üretici memnuniyeti konulu çalışmada, gelir gruplarına ayrılan üreticilerin genelinin ilkokul mezunu olduğu, en yüksek gelir seviyesine sahip grubun ise lisans mezunları olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın sonuçları ile Ceyhan'da yapılan araştırma benzerlik göstermektedir. Hatay'ın Antakya ilçesinde yapılan bir başka çalışmada besi işletmecilerinin %84.7'sinin liseden az eğitilmiş olduğu, %14.2'sinin lise ve %1'inin ise ön lisans mezunu olduğu belirlenmiştir (Taşkın, 2021). Antakya ilçesindeki çalışmanın sonuçları ile Ceyhan ilçesinde yapılan çalışma sonuçları yükseköğrenim bakımından benzemektedir.

Çizelge 4.3. Üreticilerin eğitim seviyelerine göre dağılımı

Gelir Grupları	İlköğretim	Lise	Ön lisans	Lisans	Toplam
1	8	27	1	9	45
2	4	8	2	10	24
3	4	4	1	7	16
Toplam	16	39	4	26	85
Oran %	18.8	45.9	4.7	30.6	100.0

4.2.3. Aile Birey Sayısı

Araştırma bulgularına göre üreticilerin aile birey sayısının gelir gruplarına göre dağılımı Çizelge 4.4'te verilmiştir. Üreticilerin yaklaşık %97'sinin aile birey sayısının 7 kişiden az olduğu görülmektedir. Katılımcılar arasında gelir seviyesi açısından aile birey sayılarının çok değiştiği söylenemez. Görüşme yapılan üreticiler arasında 8 ve daha fazla aile üyesine sahip olanlar sadece %3.5'tir.

Erzurum'da yapılan bir tez çalışmasında birey sayısı üreticilerin %37'sinde 5-8 kişi, %23'ünde 2-4 kişi, %35'inde 9-11 kişi geriye kalan %5'inde ise 13 kişiden fazla olduğu belirlenmiştir (Mohamud, 2017).

Çizelge 4.4. Üreticilerin aile birey sayılarının dağılımı

Gelir Grupları	Aile birey sayısı			Toplam
	2-4	5-7	8+	
1	25	20	0	45
2	10	12	2	24
3	5	10	1	16
Toplam	40	42	3	85
Oran %	47.1	49.4	3.5	100.0

4.2.4 İşletmede Çalışan Aile Birey Sayısı

İşletmede çalışan aile bireyleri işletmedeki dışarıdan gelen iş gücü ihtiyacını azaltır ve işgücü maliyetlerini azaltır. Ayrıca dışarıdan gelecek işçilerin sebep olabileceği zararları minimuma indirir. Bu nedenle işletmede aile işgücünün tarımsal üretim faaliyetlerine katılımı önemli bir konudur.

İşletmede çalışan aile bireylerine yönelik veriler Çizelge 4.5'te görülmektedir. İşletmede çalışan aile birey sayıları %91.8'i 1-3 kişi arasında değişmekte, %8,2'sin de ise 4 veya daha fazla kişi çalışmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre genellikle işletmelerde aile bireyleri dışında yabancı işgücü kullanımı da söz konusudur. Sadece aile işgücü kullanımının olduğu işletmelerin genellikle hayvancılık işletmeleri olduğu görülmüştür.

Hatay Antakya'da yapılan bir çalışmada 85 işletmede aile bireylerinin işletmede çalışma oranı %90.6 olarak belirlenmiştir (Taşkın, 2020). Türkiye'de tarımsal üretimde aile işgücünün yoğun olarak kullanıldığı bilinen bir gerçektir. İşgücü ihtiyacının fazla

olduğu işlerde (ekim-dikim, sulama, ilaçlama, hasat işlemleri vb.) yabancı işgücü kullanımı da söz konusudur.

Çizelge 4.5. İşletmelerde çalışan aile birey sayısı

Gelir grupları	İşletmede çalışan aile birey sayısı		
	1-3	4+	Toplam
1	42	3	45
2	22	2	24
3	14	2	16
Toplam	78	7	85
Oran %	91.8	8.2	100.0

4.2.5. Tarımsal Üretim Durumu:

Araştırma kapsamında görüşülen 85 üreticinin faaliyet alanlarına göre dağılımı Çizelge 4.6’te verilmiştir. Bitkisel üretim yapan üretici %74,1 iken hayvansal üretim yapan çiftçi %25,9’dur. Bitkisel üretim yapan sayısı hayvansal üretim yapan çiftçi sayımızın 3 katından fazladır. Yörede en fazla bitkisel üretim yapıldığını göstermektedir. Bitkisel üretim yapan çiftçilerin çoğu tarla tarımı yapmaktadır. Hayvansal üretim yapan çiftçiler de genellikle karkas olarak satış yapmaktadır. Hayvansal üretim yapan çiftçiler kaba yem, kesif yem ve ilaç fiyatlarının yüksekliği yanı sıra mera arazilerinin azlığı ve mera arazilerinin yanlış kullanılmasından doğan bozulmalardan dolayı genelde sorunlar yaşamaktadır.

Antalya’da yapılan bir çalışmada üreticilerin %61.2 sinin seracılık, %23.8 inin bahçe bitkileri üretimi, %4.8’inin tarla bitkileri, %10.1’inin ise hayvancılıkla uğraştıkları belirlenmiştir (Cengiz, 2018). Bu araştırma ile Adana Ceyhan’da yapılan çalışmanın tarımsal üretim dalı bakımından benzer olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.6. Üreticilerin Tarımsal Faaliyet Bilgileri

Gelir grupları	Bitkisel üretim	Hayvansal üretim	Toplam
1	27	18	45
2	20	4	24
3	16	0	16
Toplam	63	22	85
Oran %	74.1	25.9	100.0

4.2.6. Üreticilerin Tarımsal Üretim Deneyimi

Deneyim süresi her sektörde olduğu gibi tarım sektöründe de çok önemlidir. Deneyimli olan bir çiftçi herhangi bir olağan dışı aksilikte ne yapılacağını, deneyimsiz bir çiftçiye göre çok daha iyi bilir ve durumu kontrol altına almada daha başarılı olur. Pazar fiyatlarına, gübre ilaç gibi ekim dikim için gerekli bilgilere daha fazla hakimdir. Dolayısıyla deneyim süresinin yıllık gelir miktarında artışa sebep olduğu söylenebilir.

Çalışmaya katılan 85 üreticinin deneyim süreleri Çizelge 4.7’de görülmektedir. Buna göre 1-20 yıl arasında deneyim sahibi olanların oranı %72.9’dur. 21-40 yaş arası deneyim yılına sahibi olanların oran %24.7’dir. 41 ve daha fazla deneyim süresine sahip üretici oranı ise yalnızca %2,4’dür. Üreticilerin ortalama deneyim süresinin 19 yıl olduğu belirlenmiştir.

Yıldız (2015)’in çalışmasında üreticilerin %31.1’nin 1-20 yıl arası, %52.6’sının 21-40 yıl arası, %16.30’unun 41 yıl üzeri deneyime sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada en fazla yüzdelik dilimi kapsayan grubun 21-40 yıl arasındaki grup olduğu görülmüştür. Oysa ki, çalışmamızda elde edilen en yüksek yüzdelik dilime sahip deneyim grubu 1-20 yıl arasındır. Yapılan iki çalışma karşılaştırıldığında Ceyhan’da bulunan çiftçilerin tecrübe düzeyinin daha az olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.7. Üreticilerin Tarımsal Üretim Deneyimi

Gelir grupları	1-20 yıl	21-40	41-+	Toplam
1	34	11	0	45
2	17	6	1	24
3	11	4	1	16
Toplam	62	21	2	85
Oran %	72.9	24.7	2.4	100.0

4.2.7. Sosyal Güvence

İnsanların hayat boyunca yaşam kalitesini etkileyen en önemli unsur sosyal güvence içinde olmaktır. Sosyal güvenlik, insanların gelirlerine bakılmaksızın toplum huzurunu ve refahını bozan sosyal tehlikelerin verdiği zararlardan “insan hakkı” ve esas itibarıyla de “devlet görevi” olarak primli ya da primsiz sistemlerin kullanılması, kişilerin sosyal tehlikelerin zararlarından kurtarılmaya güvencesidir (Anonim, 2021c). Ceyhan ilçesinde görüşme yapılan üreticilerin sosyal güvenceye yönelik verileri Çizelge 4.8’de

görülmektedir. Buna göre,%62'si Bağ-Kur, %21'i SSK ve %16'sı da Emekli Sandığı'na bağlı olarak bir sosyal güvence içindedir. Üreticilerin sosyal güvenlik durumunun iyi durumda olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.8. Üreticilerin Sosyal Güvenlik Durumu

Gelir grupları	BAĞ-KUR	SSK	Emekli S.	Toplam
1	29	10	7	46
2	14	5	4	23
3	10	3	3	16
Toplam	53	18	14	85
Oran %	62,4	21,2	16,4	100.0

4.2.8. Tarım Dışı Gelir

Tarım dışı gelir, tarımdan kazancı yeterli olmayan veya tarımsal gelirden kazancın yatırıma dönüştürülüp tarım dışından da ek gelir elde edilmesini sağlamaktadır. Bu durum üreticilerin işlediği arazi varlığı veya hayvan sayısına göre değişebilmektedir.

Üreticilerin tarım dışı gelirlerine yönelik veriler Çizelge 4.8'de görülmektedir. Buna göre, %31'i tarım dışı gelire sahipken; %69'u tarım dışı bir gelire sahip değildir. Gelir düzeyi düştükçe tarım dışı işlerde çalışan sayısı artmaktadır. Kurt (2020) tarafından Samsun'nun Bafra ilçesindeki örtü altı sebze yetiştiricileri ile yapılan bir çalışmada, çiftçilerin sadece tarımdan gelire sahip olanları %77.9, tarımsal üretimle birlikte ek bir işle uğraşanların oranı da %22.1 olarak belirlenmiştir. Buna göre her iki bölgeye ait bulguların benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Çizelge 4.9. Üreticilerin tarım dışı gelir durumu

Gelir grupları	Var	Yok	Toplam
1	16	30	46
2	6	17	23
3	4	12	16
Toplam	26	59	85
Oran %	30,6	69,4	100.0

4.2.9. Üreticilerin Bitkisel Üretimlerine Yönelik Bulgular

Çukurova Türkiye'nin en büyük delta ovasıdır. Bu büyük ovanın içinde bitkisel üretimde önemli yer tutar. Ceyhan ilçesi de bu bakımdan bitkisel üretim ağırlıklı bir

tarımsal yapı gösterir. İlçenin tarım alanları kullanımına yönelik yapılan bir çalışmada 2018 yılı Ceyhan toplam arazi varlığının tahıl, meyve, içecek ve baharat bitkileri, sebzeler ve nadasa bırakılan alanlardan oluştuğunu ve toplam 870,930 dekar olduğu belirlenmiştir (Gündüz, 2019).

Çizelge 4.10'da görüldüğü üzere Ceyhan ilçesinde daha çok tarla bitkileri üretilmektedir. Yapılan aştırmaya göre yöredeki çiftçilerin ekim için en çok tercih ettiği ürün mısır olmuştur. Bunun sebepleri verimin yüksek olması, dane mısır alan işletme sayısının fazla olması, satışta pazar sıkıntısı çekilmemesi, mısır bitkisinin diğer bitkilere göre daha az uğraş gerektirmesi gibi nedenlerin olduğu söylenebilir. Araştırma alanında en çok ekilen bahçe bitkisi ürünü mandalina olmuştur. Tarla bitkisi türünden yapılan araştırmada 2020 yılı en çok gelir getiren ürünün yer fıstığı olduğu görülmüştür. Çiftçilerimizle yapılan araştırmada bahçe bitkileri olarak en fazla gelir getiren ürünün ise greyfurt olduğu görülmüştür.

Çizelge 4.10. Üreticilerin toplam tarla ve bahçe ürünleri ekiliş alanları (da)

Tarla bitkileri	Alan	Oran (%)	Bahçe bitkileri	Alan	Oran (%)
Mısır	8019	41.2	Mandalina	435	25.8
Pamuk	2941	15.1	Portakal	411	24.3
Buğday	2471	12.7	Nar	216	12.8
Soya	2314	11.9	Limon	204	12.1
Yerfıstığı	2287	11.7	Şeftali	122	7.2
Ayçiçeği	980	5.0	Erik	118	7.0
Arpa	160	0.8	Kayısı	70	4.1
Patates	120	0.6	Greyfurt	65	3.9
Karpuz	78	0.4	Zeytin	47	2.8
Yonca	60	0.3			
Soğan	50	0.3			
Toplam	19480	100.0		1688	100.0

4.3. Tarımsal Üretimde Bilgi Kaynakları ve Yararlanma Düzeyi

4.3.1. Üreticilerin Bitkisel Üretimdeki Bilgi Kaynakları

Bitkisel üretim yaparken üreticiler birçok sorunla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu sorunların çözüme kavuşturulması için üreticiler çeşitli yerlerle bilgi alışverişi yapıp, sorunlarının çözümüne çalışmaktadır. Bitkisel üretim yaparken bilgi alınabilecek birçok bilgi kaynağı vardır. Araştırma bölgesinde üreticilerin sorunlarının çözümünde

başvurduğu kaynakları Çizelge 4.11’de verilmiştir. Çizelgede gelir gruplarına göre ankete katılan 63 üreticinin bitkisel üretim açısından başvurulacak bilgi kaynakları 4.30 ortalama ile gübre/ilaç bayileri olduğu görülmektedir. En az başvurulacak bilgi kaynağı ise 2.95 ortalama ile basılı yayınlardan oluştuğu görülmektedir. İşletme gelir gruplarına göre incelendiğinde I. Grubun 4.26 ortalama ile en çok başvurduğu bilgi kaynağı gübre ilaç bayi en az başvurdukları bilgi kaynağı 3.11 ortalama ile komşular olduğu belirlenmiştir. II. gelir grubu incelendiğinde en çok başvurulacak bilgi kaynağının 4.15 ortalama ile gübre ilaç bayileri olurken en az başvurulacak bilgi kaynağının 2.95 ortalama ile basılı yayınlar olduğu tespit edilmiştir. III. Gelir grubunda ise en çok başvurulacak bilgi kaynağının 4.32 ortalama ile gübre ilaç bayileri ve en az başvurulacak bilgi kaynağı da 2.86 ortalama ile basılı yayınlardır. Gelir grupları bakımından gruplar arasında en çok başvurulacak bilgi kaynakları arasında bir farklılık olmayıp bütün gelir gruplarında gübre/ilaç bayilerini en çok başvurulacak bilgi kaynağı olarak tercih etmiştir. Başvurulacak bilgi kaynaklarının tümü için gelir grupları arasındaki farkı istatistiksel olarak %0.01 seviyesinde önemli bulunmuştur.

Yapılan bir çalışmada 94 üreticinin “teknik bilgiye ihtiyacınız olduğunda bu bilgiyi önce nereden temin etmeye çalışıyorsunuz” sorusuna birinci sırada 43 kişi (%4.6) ile zirai ilaç bayi cevabını verilmiştir. Bunu ikinci sırada 20 kişi (%21.3) ile kooperatifler izlemiştir. Üçüncü sırada 13 kişi (%13.8) ile akraba ve komşular gelmektedir. Gazete, televizyon ve radyoya başvurma oranı %9.57’dir. Tarım il/ilçe müdürlüklerine başvurma oranı ise %5.3 en az teknik bilgiye başvurdıkları bilgi kaynağının %1.06 ile ziraat mühendisleri olduğu görülmüştür (Şimşek, 2019). Bu çalışmada da en çok tercih edilen bilgi kaynağının zirai ilaç bayileri olduğu görülmektedir. Oysa ki yaptığımız çalışmada ikinci sırayı tarım il/ilçe müdürlüklerinin aldığı görülmektedir. Şimşek (2019) yaptığı çalışmada ikinci sırada komşu ve akrabalar; en son sırada ise ziraat mühendisleri yer almaktadır. Çalışmamızda en az başvurulacak bilgi kaynağı basılı yayınlardır. Bu farklılığın sebebinin Ceyhan çiftçilerinin hangi bilgi kaynağının daha güvenilir olduğunu bildiğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çizelge 4.11. Üreticilerin bitkisel üretimdeki bilgi kaynakları

Bilgi Kaynakları	Gelir grupları (₺)						Toplam	
	I		II		III			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N
Gübre/İlaç bayileri	4.30	27	4.15	20	4.32	16	4.30	63
Tarım İl/İlçe Müdürlükleri	4.26	27	4.00	20	4.11	16	4.13	63
Komisyoncu ve tüccarlar	3.59	27	3.05	20	3.36	16	3.38	63
Akrabalar	3.33	27	3.35	20	3.37	16	3.37	63
Ücretli danışman	3.22	27	3.50	20	3.26	16	3.27	63
Bilgi iletişim uygulamaları	3.22	27	3.10	20	3.07	16	3.17	63
Komşular	3.11	27	3.15	20	2.98	16	3.02	63
Görsel ve işitsel yayınlar	3.19	27	3.00	20	2.94	16	2.98	63
Basılı yayınlar	3.33	27	2.95	20	2.86	16	2.95	63

1: Çok önemsiz, 2: Önemsiz, 3: Orta seviye, 4: Önemli, 5: Çok önemli.

4.3.2. Üreticilerin Hayvansal Üretimdeki Bilgi Kaynakları

Hayvansal gıdalar insan yaşamında besin ihtiyacını karşılamada çok önemli bir rol oynamaktadır. Hayvansal üretiminin bilinçli bir şekilde yapılması, hem insanların besin ihtiyacının hayvansal gıda yönünden tam olarak karşılanmasına hem de hayvansal üretimde bulunan çiftçilerin daha iyi kazançlar elde etmesini sağlar. Hayvansal üretimin bilinçli yapılması için çeşitli bilgi kaynaklarına ihtiyaç duyulur. Hayvansal üretim yapan çiftçilerin bilgi kaynakları Çizelge 4.12’de verilmiştir. Hayvansal üretim yapan 22 çiftçiden elde edilen verilere göre gübre/ilaç bayileri hariç diğer bilgi kaynakları ortalama değerinde önemli bulunmuştur. Hayvansal üretim yapan çiftçilerin bilgi kaynaklarında arasında Tarım il/ilçe müdürlükleri, 4.41 ortalama ile en önemli bilgi kaynağıdır. Üreticilerin ikinci sıradaki bilgi kaynağı 4.18 ortalama ile komşuları olmuştur, bunu 4.09 ortalama ile akrabalar izlemiştir. Ücretli danışmanlar da 3.77 ortalama bir başka önemli bilgi kaynağıdır. En az önemli bulunan bilgi kaynağı ise 2.18 ortalama ile gübre-ilaç bayileri olmuştur. Hayvansal üretimle bu meslek grubunun çok ilişkili olmaması sonucu bu değeri almıştır. Araştırma alanında hayvancılık açısından başlıca bilgi kaynakları içinde Tarım müdürlüğü, komşu ve akrabalar en etkin olanlar olduğu sonucu elde edilmiştir.

Çizelge 4.12. Üreticilerinin hayvansal üretimdeki bilgi kaynakları

Bilgi Kaynakları	Gelir grupları (₺)						Toplam	
	I		II		III			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N
Tarım İl/İlçe Müdürlükleri	4.32	19	5.00	3	0	0	4.41	22
Komşular	4.16	19	4.33	3	0	0	4.18	22
Akrabalar	4.05	19	4.33	3	0	0	4.09	22
Ücretli danışman	3.74	19	4.00	3	0	0	3.77	22
Bilgi iletişim uygulamaları	3.58	19	4.33	3	0	0	3.69	22
Basılı yayınlar	3.53	19	4.67	3	0	0	3.68	22
Görsel ve işitsel yayınlar	3.42	19	4.67	3	0	0	3.59	22
Komisyoncu ve tüccarlar	3.32	19	5.00	3	0	0	3.55	22
Gübre/İlaç bayileri	2.11	19	2.67	3	0	0	2.18	22

1: Çok önemsiz, 2: Önemsiz, 3: Orta seviye, 4: Önemli, 5: Çok önemli.

Hayvansal üretim yapan 70 çiftçi ile yapılan bir çalışmada üreticilerin en çok başvurduğu bilgi kaynağının aile bireyleri (%72.9) ve komşu çiftçiler (% 67.1) olduğu belirlenmiştir. Çalışmamızda en önemli bulunan Tarım il/ilçe müdürlükleri ise bu çalışmada %24.3 ile beşinci sırada kalmıştır. En az bilgi alınan kaynaklar hayvan borsası ve ürün satın alan devlet kuruluşlarıdır (Eryılmaz ve ark.,2020).

4.3.3. Tarımsal Bilgi Kaynaklarıyla İletişim Sıklığı

Tarımsal üretim yaparken bilgi edinmek amacıyla çeşitli zaman aralıklarında bilgi alma veya danışma ihtiyacı olabilmektedir. Bu nedenle üreticilerin bilgi kaynaklarıyla hangi zaman aralıklarıyla görüştüğü incelenmiştir. Çizelge 4.13'te verilen sonuçlara göre her üç gelir grubu için en fazla görüşme yapılan bilgi kaynağı 4.80 ortalama ile akrabalar olmuştur. Buna göre üreticilerin en az on beş günde bir akrabaları ile üretimdeki sorunlarını konuştuğu söylenebilir. İnternetin yayılması ve bilgi iletişim teknolojilerinin gelişmesi sonucu üreticiler karşılaştığı pek çok üretim sorununu internet ortamında bulabilmektedir. Bunun bir sonucu olarak üreticilerin başvurduğu bilgi kaynakları arasında bilgi iletişim teknolojisi uygulamaları 4.55 ortalama ile ikinci sıraya yerleşmiştir. Üreticilerin bilgi kaynağı olarak başvurduğu komisyoncu ve tüccarlar 2.45 ortalama ile en uzun zaman aralıklarında görüşülen bilgi kaynağı olmuştur. Başvurulan bilgi kaynaklarının tümü için gelir grupları arasındaki farkı istatistiksel olarak %0.01 seviyesinde önemli bulunmuştur.

Çizelge 4.13 Üreticilerin tarımsal bilgi kaynaklarıyla iletişim sıklığı

Bilgi Kaynakları	Gelir grupları (₺)						Toplam	
	I		II		III			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N
Akrabalar	5.20	46	4.57	23	4.06	26	4.80	85
Bilgi iletişim uygulamaları	4.85	46	4.57	23	3.69	26	4.55	85
Komşular	4.98	46	4.0	23	3.44	26	4.42	85
Görsel ve işitsel yayınlar	4.63	46	4.35	23	3.44	26	4.33	85
Basılı yayınlar	4.57	46	4.09	23	2.44	26	4.04	85
Tarım İl/İlçe Müdürlükleri	3.59	46	3.57	23	2.50	26	3.38	85
Ücretli danışman	3.00	46	2.57	23	3.20	26	2.99	85
Gübre/İlaç bayileri	2.76	46	3.48	23	2.81	26	2.96	85
Komisyoncu ve tüccarlar	2.37	46	2.83	23	2.13	26	2.45	85

1: Hiç, 2: Üretim sezonunda, 3: İki ayda bir, 4: Ayda bir, 5: On beş günde bir, 6: Haftada bir, 7: Haftada birkaç kez

Ege bölgesinde yapılan bir çalışmada çiftçilerin çözemedikleri bir konuyla karşılaştıklarında 3.72 ortalama ile en çok komşu çiftçilerle görüştükleri ve onlardan bilgi aldıkları sonucuna varılmıştır. İkinci bilgi kaynağı ise 3.71 ortalama ile ilaç bayileri olmuştur. En az önemli görülen ve görüşme süresi aralığı en uzun olan kaynağın 1.60 ile tüccarlar olduğu belirlenmiştir (Yıldız, 2015). Yapılan bir başka çalışmada ise üreticilerin %42.32’ü zirai ilaç bayileriyle çok sık iletişim kurduğunu, ara sıra iletişim kurulan kurumun ise il ve ilçe tarım müdürlükleri olduğu görülmüştür (Cengiz, 2018). Önceki çalışma sonuçları ile Ceyhan üretici sonuçları benzerlikler göstermektedir. Bu araştırma sonucunda da komisyoncu ve tüccarlar 2.45 ile an az görüşülen seçenek olarak belirlenmiştir.

4.3.4. Tarımsal Bilgi İhtiyacı Sıklığı

Tarımsal üretim yaparken birçok bilgiye ihtiyaç duyulur bu bilgiler bitkisel üretimde ve hayvansal üretimde farklılıklar göstermektedir. Her iki tarımsal üretim birlikte yapıldığı işletmeler içinde çoğu durumda ortak ihtiyaçlar söz konusu olabilmektedir. Çizelge 4.14’de üretim dalına ve genel olarak bilgi ihtiyacı sıklığı ortaya konulmuştur. Sonuçlara göre bitkisel üretimdeki bilgi ihtiyacı sıklığı ortalama 3.88 ile sık sık bilgi ihtiyacı seçeneğine yakın değer almıştır. Hayvansal üretime ait bilgi ihtiyacı 2.25 ile nadiren seçeneği şeklindedir. Tarımsal üretime ilişkin genel konuların bilgi ihtiyacı düzeyi de 3.93 ile sık sık seçeneğine yakın değerdedir. Bu cevabın diğer seçeneklerden yüksek çıkmasının sebebi hem bitkisel hem de hayvansal üretim yapan çiftçilerin genel bilgi konularına duyduğu ihtiyaçtır. Hayvansal üretime yönelik bilgi ihtiyacının düşük zaman aralığında çıkmasının nedeni ankete katılan üreticilerin hayvansal üretimden çok

bitkisel üretim yapması veya yapacak olması düşünmesidir. Başvurulan bilgi kaynaklarının tümü için gelir grupları arasındaki farkı istatistiksel olarak %0.01 seviyesinde önemli bulunmuştur.

Çizelge 4.14. Üreticilerin tarımsal bilgi ihtiyacı sıklığı

Bilgi Kaynakları	Gelir grupları (₺)						Toplam	
	I		II		III			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N
Bitkisel üretim	3.50	46	4.22	23	4.50	16	3.88	85
Hayvansal üretim	2.37	46	2.09	23	2.13	16	2.25	85
Tarımın genel konuları	2.37	46	4.00	23	4.25	16	3.93	85

1:Hiç olmuyor, 2:Nadiren, 3:Bazen, 4:Sık sık, 5:Herzaman

4.3.2. Bitkisel üretimde ihtiyaç duyulan bilgi konuları

Bitkisel üretim yapan üreticiler üretimin başından sonuna kadar çeşitli konularda bilgiye ihtiyaç duymaktadır. Bazı önemli görülen konular Çizelge 4.15'te verilmiştir. Buna göre üç gelir grubu incelendiğinde üreticilerin en çok bilgi almak istediği alan 4.32 ortalama ile hastalık ve zararlılarla ilgili konular olmuştur. İkinci sırada en çok ihtiyaç duyulan konu ise 3.92 ile bakım işlemleri olmuştur. Tohum ve fide seçimi konuları da üreticilerin sık sık ihtiyaç duyduğu bilgiler arasında yer almıştır. Bitkisel üretim girdileri bazen ihtiyaç duyulan bilgiler arasında yer almaktadır. Bitkisel üretim yapan üreticiler 2.73 ortalama ile hasat işlemleri ve ürün fiyat bilgileri konularına ihtiyaç duymaktadır. Buna göre üreticilerin genellikle hasat işleri ve fiyat bilgilerini başkalarına başvurmadan kendi geleneksel yöntemleriyle çözmeye çalışmaktadırlar.

Antalya'da tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerinin etkinliği konusunda yapılan bir çalışmada üreticilerin bilgi ihtiyacı duyduğu en önemli konunun hastalık ve zararlılarla mücadele olduğu, bunu gübreleme ve sulama gibi bakım işlemlerindeki bilgi ihtiyacının izlediği ortaya konulmuştur. Ekim, dikim gibi uygulamalarda ise daha az bilgiye ihtiyaç duyulduğu ve bu konuların daha çok geleneksel yöntemlerle çözüldüğü belirlenmiştir (Cengiz, 2018). Bu araştırma sonuçları ile araştırma alanında belirlenen konuların benzerlik gösterdiği görülmektedir. Antalya ile Adana-Ceyhan bölgesindeki üreticilerin en çok ihtiyaç duyduğu konunun hastalık ve zararlılar olduğu saptanmıştır.

Çizelge 4.15 Üreticilerin bitkisel üretimde ihtiyaç duyduğu bilgi konuları

Bilgi Kaynakları	Gelir grupları (₺)						Toplam	
	I		II		III			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N
Hastalık/Zararlı mücadelesi	4.26	27	4.25	20	4.50	16	4.32	63
Bakım işlemleri (sulama, güb. vb.)	4.26	27	3.60	20	3.75	16	3.92	63
Tohum ve Fide Seçimi	3.93	27	3.70	20	3.88	16	3.84	63
Bitkisel üretim girdileri işleri	3.48	27	3.00	20	3.13	16	3.24	63
Ekim/dikim işlemleri	3.70	27	2.90	20	2.81	16	3.22	63
Toprak analizi/toprak işleme işleri	3.44	27	2.80	20	3.13	16	3.16	63
Hasat işlemleri	3.19	27	2.70	20	2.19	16	2.73	63
Ürün fiyat bilgileri	2.78	27	2.95	20	2.38	16	2.73	63
Taşıma/Pazarlama işlemleri	3.00	27	2.45	20	1.81	16	2.52	63

1: Hiç olmuyor, 2: Nadiren, 3: Bazen, 4: Sık sık, 5: Her zaman

4.3.3. Hayvansal üretimde ihtiyaç duyulan bilgi kaynakları

Hayvansal üretim yapan üreticiler kaliteli ve yüksek verim için birçok hayvansal üretim bilgisine ihtiyaç duyarlar. Araştırma alanındaki hayvan üreticilerinin önemli görülen konular Çizelge 4.16’da verilmiştir. Hayvancılık yapan üreticilerin en çok ihtiyaç duyulan bilgilerin 3.95 ortalama ile hayvan hastalıkları ve tedavisi konusunda olduğu görülmüştür. İkinci önemli bilgi ihtiyacı konusu 3.86 ortalama ile hayvan besleme işlemleridir. Bu iki konuda hayvancılık yapan üreticiler için sık sık sorun yaşanan ve bilgiye ihtiyaç duyulan alanların başında gelmektedir. Damızlık hayvan seçimi konuları 3.82 ortalama ile bilgi ihtiyacı sıralamasında üçüncü sırada yer almıştır. En az ihtiyaç duyulan bilgi konusunun ise 3.27 ortalama ile hayvan barınağı konuları olmuştur. Hayvan üreticilerinin hayvan barınağı konularında çok fazla bilgi ihtiyacı olmadığı veya bu alanda sadece barınak tesisi aşamasında ihtiyaç olmasından dolayı sıralamanın gerilerde kaldığı anlaşılmaktadır. Adana Seyhan ovasında kamu tarımsal yayım hizmetlerinin değerlendirildiği bir araştırmada hayvancılık yapan işletmelerde en çok bilgi ihtiyacı duyulan konunun hayvan hastalıkları, ikinci olarak hayvan bakım işleri olduğunu belirlemiştir. En az bilgiye ihtiyaç duyulan konu ise hayvan dölleme işleri olmuştur (Alagöz, 2004). Çalışmada elde edilen sonuçlar bu verilerle benzerlik göstermektedir. Her iki çalışmada da üreticiler en fazla hayvan hastalıkları/tedavi işlerinde bilgiye ihtiyacının olduğunu belirtmiştir.

Çizelge 4.16. Hayvansal üretimde ihtiyaç duyulan bilgi konuları

Bilgi Kaynakları	Gelir grupları (₺)						Toplam	
	I		II		III			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N
Hayvan hastalıkları/tedavi işleri	3.89	19	4.33	3	0	0	3.95	22
Hayvan besleme işleri	3.79	19	4.33	3	0	0	3.86	22
Damızlık hayvan seçimi işleri	3.63	19	5.00	3	0	0	3.82	22
Hayvansal ürünlerle ilgili işler	3.84	19	3.33	3	0	0	3.77	22
Hayvancılıktaki diğer girdiler işleri	3.53	19	4.33	3	0	0	3.64	22
Hayvan ve ürünleri pazarlama işleri	3.42	19	4.67	3	0	0	3.59	22
Yem hazırlama/temini işleri	3.42	19	4.00	3	0	0	3.50	22
Hayvan barınağı işleri	3.32	19	3.00	3	0	0	3.27	22

1: Hiç olmuyor, 2: Nadiren, 3: Bazen, 4: Sık sık, 5: Her zaman

4.4. Tarımsal Yayım Etkinliği

4.4.1. Tarımsal Yeniliklere Bakış Açısı

Her alanda olduğu gibi tarım sektöründe de gelişme, yenilenme büyük bir hızla devam etmektedir. Çalışma kapsamında üreticilere hangi bilginin daha gerekli olduğu sorulmuş ve elde edilen veriler Çizelge 4.17’de verilmiştir. Üreticilere yöneltilen bütün yenilik konularının ortalama değerinin 4’ün üzerinde olması ile gerekli ve önemli olduğu ortaya konulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre en önemli yeniliğin 4.66 ortalama ile tarımsal girdi ve ürün fiyat bilgileri, ikinci sırada ise 4.46 ortalama ile tarımsal yenilikler bilgisi olduğu belirlenmiştir. En son sırada görülen ve en az gerekli bulunan yenilik bilgisinin bitki ve hayvan bakım işleri olduğu belirlenmiştir. Başvurulan bilgi kaynaklarının tümü için gelir grupları arasındaki farkı istatistiksel olarak %0.01 seviyesinde önemli bulunmuştur.

Çizelge 4.17. Üreticilerin tarımsal yeniliklere bakış açısı

Bilgi Kaynakları	Gelir grupları (₺)						Toplam	
	I		II		III			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N
Tarımsal girdi/ürün fiyat bilgisi	4.63	46	4.91	23	4.38	16	4.66	85
Tarımsal yenilikler bilgisi	4.41	46	4.65	23	4.59	16	4.51	85
Tarımsal örgütlenme bilgisi	4.48	46	4.61	23	4.19	16	4.46	85
Bitkisel ve hayvansal ürün pazarlama bilgisi	4.13	46	4.35	23	4.44	16	4.25	85
Bitkisel ve hayvansal üretim bilgileri	4.04	46	4.22	23	4.25	16	4.13	85
Bitki ve hayvan bakım işleri bilgisi	4.04	46	4.04	23	4.19	16	4.07	85

1:Hiç gereksiz, 2:Gerksiz, 3:Orta düzey, 4:Gerekli, 5:Çok gerekli

4.4.2. Yeniliklerin Benimsenmesinde Etkili Olan Faktörler

Her sektörde olduğu gibi yeniliklerin kabul edilip uygulanması tarım kesiminde de zamanla olur ve bir anda yeniliklerin benimsenmesi beklenemez. İnsanlar değişimi çeşitli zamanla periyotlarında benimseyip, kabul edip, hayatlarında veya işlerinde uygulamaya başlarlar. Tarımda bir yeniliği benimsemesi ve onun kullanabilmesi için çeşitli unsurlar etkilidir. Araştırmada bu unsurlardan önemli görülen bazıları belirlenmiş ve Çizelge 4.18’de verilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre 4.73 ortalama ile bilginin ulaşılabilir olması ilk sırada yer almıştır. Bilginin ulaşılabilir olmasının yanında yeniliğin benimsenip uygulanabilmesi için yeniğin anlaşılması ve insanların zihinlerine işlemesi gerekmektedir. Yeniliğin benimsenmesinde ikinci en önemli konu 4.59 ortalama ile bilginin kolay uygulanabilir olması seçeneği belirtilmiştir. Bilginin kolay ve rahat uygulanabilmesi üreticiler açısından önemlidir. Çünkü kolaylık herkesin uygulayabilmesini ve uygulama hatalarının az olmasını sağlayarak daha çok kitlenin benimsemesini sağlar. Yeniliklerin benimsenmesinde üçüncü önemli unsur 4.49 ortalama ile bilginin çevrede daha önce uygulanmış olması gelmektedir. Yeniliğin çevre üreticilerce uygulanması diğer üreticilerin o bilgiyi görmesini ve sonuçlarını değerlendirmesini sağlar. Bu durum üreticilerin yenilikleri uygulamasında ilave etki yapar. Yeniliklerin benimsenmesinde etkili olan diğer bir unsur 4.42 ortalama ile bilginin yenilik içermesi olmuştur. Bilginin yenilik içermesi üreticinin dikkatini çeker ve eskiden beri aynı yöntemle yaptığı bir işi yeni bir yöntem veya aletle yapılması çiftçinin ilgisini çekecektir. Yeniliklerin ucuz olması 4.16 ortalama ile üreticilerin en düşük ortalamaı verdiği seçenek olmuştur. Başvurulan bilgi kaynaklarının tümü için gelir grupları arasındaki farkı istatistiksel olarak %0.01 seviyesinde önemli bulunmuştur.

Yeniliklerin benimsenmesinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi konusundaki bir çalışmada en önemli faktörün yeniliği uygulayan üreticiye maddi getirisi olması olarak belirlenmiştir. Yeniliğin benimsenmesi için gereken ikinci önemli konu ise ucuzluktur (Sezgin, 2010).

Çizelge 4.18. Yeniliklerin benimsenmesinde etkili olan faktörler

Bilgi Kaynakları	Gelir grupları (₺)						Toplam	
	I		II		III			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N
Bilginin ulaşılabilir olması	4.72	46	4.70	23	4.81	16	4.73	85
Bilginin kolay uygulanabilmesi	4.59	46	4.48	23	4.75	16	4.59	85
Bilginin etrafta uygulanmış olması	4.54	46	4.35	23	4.56	16	4.49	85
Bilginin yenilik içermesi	4.39	46	4.39	23	4.56	16	4.42	85
Bilginin ucuz olması	3.98	46	4.43	23	4.31	16	4.16	85

1:Çok önemsiz, 2:Önemsiz, 3:Orta düzey, 4:Önemli, 5:Çok önemli

4.4.3. Üreticilerin Dikkate Aldığı Bilgi Kaynakları

Yapılan tarımsal üretime bağlı olarak çiftçilerin tarımsal bilgi kaynakları çok çeşitli olabilmektedir. Araştırma alanında çalışmaya katılan üreticilerin bilgi kaynaklarını tercih ve önem sırasına göre puanlamaları istenilmiştir. Buna göre üreticilerin ilk sırada dikkate aldıkları bilgi kaynakları arasında 2.80 ortalama tercih puanı ile Tarım İl/İlçe Müdürlükleri gelmektedir Çizelge 4.19. Duyurular, öneriler ve uygulamalar konusunda devlet kurumu olan müdürlüklerin bilgilendirmesi üreticilerin daha çok dikkate almalarını sağladığı düşünülmektedir. En çok dikkate alınan ikinci kaynağın 3.51 ortalama ile gübre ve ilaç bayileri olduğu görülmüştür. Gübre ilaç bayilerinden sonra en çok dikkate alınan kaynağı ise 4.28 puan ile akrabalar olduğu görülmüştür. En az dikkate alınan bilgi kaynağını da 6.47 ortalama puan ile ücretli danışmanlar olduğu görülmüştür. Ücretli danışmanların çok fazla dikkate alınmamasının sebebi çoğu çiftçinin ücretli danışmanla çalışmaması gösterilebilir. Başvurulan bilgi kaynaklarının tümü için gelir grupları arasındaki farkı istatistiksel olarak %0.01 seviyesinde önemli bulunmuştur.

Gül yetiştiricileri ile yapılan bir çalışmadan elde edilen verilere göre en yararlı bulunan bilgi kaynağı aile büyükleri, akraba ve komşular başta gelmektedir. İkinci sırada ilaç ve gübre bayileri gelirken en az yararlı bulunan bilgi kaynağının il-ilçe müdürlükleri olduğu belirlenmiştir (Ateş ve Doğutaş, 2020).

Çizelge 4.19. Üreticilerin dikkate aldığı bilgi kaynakları

Bilgi Kaynakları	Gelir grupları (₺)						Toplam	
	I		II		III			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N
Akrabalar	4.09	46	4.70	23	4.25	16	4.28	85
Komşular	5.15	46	5.09	23	5.75	16	5.25	85
Basılı yayınlar	5.50	46	6.04	23	6.75	16	5.88	85
Görsel ve işitsel yayınlar	5.26	46	5.22	23	6.69	16	5.52	85
Bilgi iletişim uygulamaları	3.98	46	4.26	23	6.00	16	4.44	85
Tarım İl/İlçe Müdürlükleri	2.83	46	2.83	23	2.69	16	2.80	85
Gübre/İlaç bayileri	3.98	46	3.48	23	2.19	16	3.51	85
Komisyoncu ve tüccarlar	6.78	46	6.39	23	5.19	16	6.38	85
Ücretli danışman	6.83	46	6.70	23	5.13	16	6.47	85

4.4.4. Üreticiler Üzerinde Etkili Bilgi Kaynakları

Bitkisel ve hayvansal üretim yapan çiftçilerin bilgi edinmek için kullandığı birçok bilgi kaynağı vardır. Bunlardan önemli bulunanlar Çizelge 4.20’de incelenmiştir. Elde edilen verilere göre Ceyhan ilçesi üreticileri arasında en çok dikkate alınan bilgi kaynağının 3.98 ortalama ile kamu kurumu olan il-ilçe müdürlükleridir. İkinci sırada önem verilen bilgi kaynağının 3.74 ortalama ile gübre ve ilaç bayileri olduğu belirlenmiştir. Üreticiler üzerinde etkili üçüncü etkili bilgi kaynağın 3.46 ortalama ile akrabalar olduğu görülmüştür. Üreticiler üzerinde en etkisiz olan bilgi kaynağının 2.88 ortalama puan ile görsel ve işitsel yayınlar olduğu ortaya çıkmıştır. Üreticiler akraba ve komşuları ile daha sık görüştüğü halde sürekli görüştüğü bilgi kaynaklarını değil daha çok bilgi ve tecrübelerine güvendikleri il/ilçe müdürlüklerini ile gübre ilaç bayilerini tercih ettikleri görülmektedir. Bilgi kaynaklarıyla görüşme sıklığının çiftçilerin uygulamalarına etkisinin az olduğu söylenebilir. Başvurulan bilgi kaynaklarının tümü için gelir grupları arasındaki farkı istatistiksel olarak %0.01 seviyesinde önemli bulunmuştur.

Kamu tarımsal yayım elemanlarının etkinliği konusunda yapılan bir çalışmada bilgi kaynaklarında birinci önceliğin Tarım İl/İlçe Müdürlükleri olduğunu, ikinci önceliğin ise ilaç bayileri olduğunu belirlemiştir. Bu sonuçlarla çalışmamızda elde ettiğimiz veriler benzerlik göstermektedir (Derman, 2010).

Çizelge 4.20. Üreticiler üzerinde etkili olan bilgi kaynakları

Bilgi Kaynakları	Gelir grupları (₺)						Toplam	
	I		II		III			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N
Tarım İl/İlçe Müdürlükleri	4.13	26	3.87	23	3.69	16	3.98	85
Gübre/İlaç bayileri	3.48	26	4.04	23	4.06	16	3.74	85
Akrabalar	3.61	26	3.30	23	3.25	16	3.46	85
Ücretli danışman	3.48	26	3.43	23	3.56	16	3.34	85
Komisyoncu ve tüccarlar	3.20	26	3.22	23	3.25	16	3.21	85
Komşular	3.39	26	3.09	23	2.75	16	3.19	85
Bilgi iletişim uygulamaları	3.07	26	3.04	23	2.63	16	2.98	85
Basılı yayınlar	3.02	26	2.87	23	2.56	16	2.89	85
Görsel ve işitsel yayınlar	3.04	26	2.83	23	2.50	16	2.88	85

1: Çok etkisiz, 2: Etkisiz, 3: Orta düzeyde, 4: Etkili, 5: Çok etkili

4.5. Üreticilerin Demografik Değişkenlerine Göre Yayım Bilgi Kaynakları

4.5.1. Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Bitkisel Üretimde Yayım Bilgi Kaynakları

Çizelge 4.21’de çalışmaya katılan üreticilerin yaş gruplarına göre bitkisel üretim için yararlandıkları tarımsal yayım bilgi kaynakları konusunda yaptıkları değerlendirmelerinin sonuçları verilmiştir. Buna göre gübre ve ilaç bayileri 4.30 ortalama ile ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada tarım il ilçe müdürlükleri gelmektedir. Yaş gruplarına göre en az tercih edilen kaynağın basılı yayınlar olduğu görülmüştür. Yaş arttıkça bilgi iletişim uygulamalarında azalma görülmüştür. Başvurulan bilgi kaynaklarının tümü için işletmecilerin yaş grupları arasındaki farkı istatistiksel olarak %0.01 seviyesinde önemli bulunmuştur. Yani işletmecinin genç yaşta olanların yayım bilgi kaynaklarına daha olumlu yaklaştıkları ve yararlandıkları söylenebilir.

Çizelge 4.21. Üreticilerin yaş gruplarına göre bitkisel üretimdeki yayım bilgi kaynakları önem düzeyi

Bilgi Kaynakları	Yaş grupları						Toplam	
	21-45		46-66		67-+			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N
Gübre/İlaç bayileri	4.43	27	4.24	29	4.00	6	4.30	63
Tarım İl/İlçe Müdürlükleri	4.18	28	4.14	29	3.83	6	4.13	63
Komisyoncu ve tüccarlar	3.43	27	3.41	29	3.00	6	3.38	63
Akrabalar	3.46	27	3.17	29	3.83	6	3.37	63
Ücretli danışman	3.18	27	3.24	29	3.83	6	3.27	63
Bilgi iletişim uygulamaları	3.32	27	3.14	29	2.67	6	3.17	63
Komşular	3.07	27	2.90	29	3.33	6	3.02	63
Görsel ve işitsel yayınlar	3.04	27	2.97	29	2.83	6	2.98	63
Basılı yayınlar	2.93	27	3.03	29	2.67	6	2.95	63

1: Çok etkisiz, 2: Etkisiz, 3: Orta düzeyde, 4: Etkili, 5: Çok etkili

4.5.2. Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Hayvansal Üretimde Yayım Bilgi Kaynakları

Çizelge 4.22’de çalışmaya katılan üreticilerin yaş gruplarına göre hayvansal üretim için yararlandıkları tarımsal yayım bilgi kaynakları konusunda yaptıkları değerlendirmelerinin sonuçları verilmiştir. Buna göre tarım il ve ilçe müdürlükleri 4.29 ortalama ile hayvansal üreticilerin kullandıkları birinci kaynak olmuştur. Komşular 4.18 ortalama ile ikinci sırada yer almıştır. Görsel ve işitsel yayınlar ve bilgi iletişim uygulamaları 3.41 ortalama ile son sırada yer almıştır. Başvurulan bilgi kaynaklarının tümü için yaş grupları arasındaki farkı istatistiksel olarak %0.01 seviyesinde önemli bulunmuştur.

Çizelge 4.22. Üreticilerin yaş gruplarına göre hayvansal üretimdeki yayım bilgi kaynakları önem düzeyi

Bilgi Kaynakları	Yaş grupları						Toplam	
	21-45		46-66		67-+			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N
Tarım İl/İlçe Müdürlükleri	4.25	8	4.46	13	5	1	4.29	22
Komşular	4.13	8	4.15	13	5	1	4.18	22
Gübre/İlaç bayileri	3.75	8	4.23	13	5	1	4.12	22
Akrabalar	4.00	8	4,08	13	5	1	4.06	22
Ücretli danışman	3.88	8	3.62	13	5	1	3.71	22
Basılı yayınlar	4.00	8	3.38	13	5	1	3.53	22
Komisyoncu ve tüccarlar	3.25	8	3.62	13	5	1	3.53	22
Görsel ve işitsel yayınlar	3.88	8	3.31	13	5	1	3.41	22
Bilgi iletişim uygulamaları	3.75	8	3.38	13	5	1	3.41	22

1: Çok etkisiz, 2: Etkisiz, 3: Orta düzeyde, 4: Etkili, 5: Çok etkili

4.5.3. Üreticilerin Eğitim Seviyelerine Göre Bitkisel Üretimde Yayım Bilgi Kaynakları

Çizelge 4.23’de çalışmaya katılan üreticilerin eğitim seviyelerine göre bitkisel üretim için yararlandıkları tarımsal yayım bilgi kaynakları konusunda yaptıkları değerlendirmelerinin sonuçları verilmiştir. Buna göre gübre ve ilaç bayileri 4.30 ortalama ile ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada 4.13 ortalama ile tarım il ilçe müdürlükleri olmuştur en az başvuru bilgi kaynağı 2.95 ortalama ile basılı yayınlar olmuştur. Başvurulan bilgi kaynaklarının tümü için eğitim seviyesi grupları arasındaki farkı istatistiksel olarak %0.01 seviyesinde önemli bulunmuştur. İşletmecilerin eğitimi arttıkça yayım bilgi kaynaklarına yaklaşımlarının olumlu olduğu görülmüştür.

Çizelge 4.23. Üreticilerin eğitim seviyelerine göre bitkisel üretimdeki yayım bilgi kaynakları önem düzeyi

Bilgi Kaynakları	Eğitim Seviyesi								Toplam	
	İlkokul		Lise		Önlisans		Lisans			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N.	Ort.	N	Ort.	N
Gübre/İlaç bayileri	4.08	13	4.35	26	4.46	3	4.48	21	4.30	63
Tarım İl/İlçe Müdürlükleri	3.92	13	4.27	26	3.33	3	4.19	21	4.13	63
Komisyoncu ve tüccarlar	2.85	13	3.54	26	3.33	3	3.52	21	3.38	63
Akrabalar	3.62	13	3.27	26	3.33	3	3.33	21	3.37	63
Ücretli danışman	3.08	13	3.50	26	3.33	3	3.10	21	3.27	63
Bilgi iletişim uygulamaları	3.15	13	3.15	26	4.67	3	3.00	21	3.17	63
Komşular	2.92	13	3.00	26	3.33	3	3.05	21	3.02	63
Görsel ve işitsel yayınlar	2.92	13	3.00	26	3.67	3	2.90	21	2.98	63
Basılı yayınlar	2.92	13	3.04	26	3.33	3	2.81	21	2.95	63

1: Çok etkisiz, 2: Etkisiz, 3: Orta düzeyde, 4: Etkili, 5: Çok etkili

4.5.4. Üreticilerin Eğitim Seviyelerine Göre Hayvansal Üretimde Yayım Bilgi Kaynakları

Çizelge 4.24’de çalışmaya katılan üreticilerin eğitim seviyelerine göre hayvansal üretim için yararlandıkları tarımsal yayım bilgi kaynakları konusunda yaptıkları değerlendirmelerinin sonuçları verilmiştir. Buna göre il ilçe müdürlükleri 4.60 ortalama ile ilk sırada yer almıştır. İkinci sırada 4.47 ortalama ile komşular gelmektedir. Hayvansal üretim yapan çiftçilerin en az tercih ettiği bilgi kaynağının 3.37 ortalama ile ücretli danışman olduğu görülmüştür

Çizelge 4.24. Üreticilerin eğitim seviyelerine göre hayvansal üretimdeki yayım bilgi kaynakları önem düzeyi

Bilgi Kaynakları	Eğitim Seviyesi								Toplam	
	İlkokul		Lise		Önlisans		Lisans			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N.	Ort.	N	Ort.	N
Tarım İl/İlçe Müdürlükleri	5.00	3	5.00	6	1.00	1	4.60		4.60	22
Komşular	4.33	3	4.67	6	4.00	1	4.40		4.47	22
Gübre/İlaç bayileri	5.00	3	4.50	6	4.00	1	3.60		4.27	22
Akrabalar	4.33	3	4.50	6	3.00	1	4.20		4.27	22
Basılı yayınlar	4.00	3	4.50	6	5.00	1	3.60		4.13	22
Bilgi iletişim uygulamaları	4.00	3	4.33	6	1.00	1	4.40		4.07	22
Görsel ve işitsel yayınlar	3.67	3	4.50	6	4.00	1	3.60		4.00	22
Komisyoncu ve tüccarlar	4.00	3	4.17	6	2.00	1	3.80		3.87	22
Ücretli danışman	3.67	3	3.83	6	3.00	1	3.80		3.37	22

1: Çok etkisiz, 2: Etkisiz, 3: Orta düzeyde, 4: Etkili, 5: Çok etkili

4.5.5. Üreticilerin Aile Birey Sayılarına Göre Bitkisel Üretimde Yayım Bilgi Kaynakları

Çizelge 4.25’de çalışmaya katılan üreticilerin aile birey sayılarına göre bitkisel üretim için yararlandıkları tarımsal yayım bilgi kaynakları konusunda yaptıkları değerlendirmelerinin sonuçları verilmiştir. Buna göre bitkisel üretim yapan çiftçinin en çok kullanılan bilgi kaynağı 4.30 ortalama ile gübre ve ilaç bayileri olmuştur ikinci sırayı 4.13 ortalama ile tarım il ilçe müdürlükleri almıştır. En az kullanılan bilgi kaynağı 2.95 ortalama ile basılı yayınlardır

Çizelge 4.25. Üreticilerin aile birey sayılarına göre bitkisel üretimdeki yayım bilgi kaynakları önem düzeyi

Bilgi Kaynakları	Aile Birey Sayısı						Toplam	
	2-4		5-7		8-+			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N
Gübre/İlaç bayileri	4.35	31	4.21	29	4.67	3	4.30	63
Tarım İl/İlçe Müdürlükleri	4.26	31	4.10	29	3.00	3	4.13	63
Komisyoncu ve tüccarlar	3.61	31	3.14	29	3.33	3	3.38	63
Akrabalar	3.42	31	3.38	29	2.67	3	3.37	63
Ücretli danışman	3.35	31	3.24	29	2.67	3	3.27	63
Bilgi iletişim uygulamaları	3.35	31	2.90	29	4.00	3	3.17	63
Komşular	3.23	31	2.90	29	2.00	3	3.02	63
Görsel ve işitsel yayınlar	3.23	31	2.66	29	3.67	3	2.98	63
Basılı yayınlar	3.19	31	2.69	29	3.00	3	2.95	63

1: Çok etkisiz, 2: Etkisiz, 3: Orta düzeyde, 4: Etkili, 5: Çok etkili

4.5.5. Üreticilerin Aile Birey Sayılarına Göre Hayvansal Üretimde Yayım Bilgi Kaynakları

Çizelge 4.26’de çalışmaya katılan üreticilerin aile birey sayılarına göre hayvansal üretim için yararlandıkları tarımsal yayım bilgi kaynakları konusunda yaptıkları değerlendirmelerinin sonuçları verilmiştir. Buna göre hayvansal üretim yapan çiftçi 4.41 ile tarım il ilçe müdürlüklerine başvurmuştur. İkinci sırada başvurulmuş bilgi kaynağı 4.18 ile komşular olmuştur. en az başvurulmuş bilgi kaynağı 3.15 ile komisyoncu tüccarlar olmuştur. aile birey sayısı arttıkça daha çok hayvansal üretim yapıldığı görülmüştür.

Çizelge 4.26. Üreticilerin aile birey sayılarına göre hayvansal üretimdeki yayım bilgi kaynakları önem düzeyi

Bilgi Kaynakları	Aile Birey Sayısı						Toplam	
	2-4		5-7		8-+			
	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N	Ort.	N
Tarım İl/İlçe Müdürlükleri	3.90	10	4.83	12			4.41	22
Komşular	4.10	10	4.25	12			4.18	22
Akrabalar	3.90	10	4.25	12			4.09	22
Gübre/İlaç bayileri	3.90	10	4.25	12			4.09	22
Ücretli danışman	3.50	10	4.00	12			3.77	22
Basılı yayınlar	3.60	10	3.75	12			3.68	22
Bilgi iletişim uygulamaları	3.50	10	3.83	12			3.68	22
Görsel ve işitsel yayınlar	3.60	10	3.58	12			3.59	22
Komisyoncu ve tüccarlar	3.50	10	3.58	12			3.55	22

1: Çok etkisiz, 2: Etkisiz, 3: Orta düzeyde, 4: Etkili, 5: Çok etkili

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Tarım, toplumsal hayata geçişin medeniyetin ilk adımıdır. Gıdanın yaşamın temelini oluşturan tarım iletişimin artması bilginin paylaşılmasıyla gelişme göstermiştir. Ülkemizde her iş kolunda olduğu gibi tarım alanında da doğru bilgiye ulaşmak çok zordur. Bilgiye ulaşmak ve uygulamak için Türkiye henüz istenilen seviyede değildir. Bakanlığın yapmış olduğu tarımsal danışmanlık hizmetleri ve seminerler çiftçiler açısından yeterli gelmemektedir. Ülkede çiftçinin bilgi almak için kullandığı birçok kurum kuruluş ve kişiler mevcuttur.

Bilgi kaynağından alınan bilginin doğruluğu, anlaşılması ve uygulanması çiftçiler için önem taşımaktadır. Aynı zamanda diğer ülkeler de olduğu gibi Türkiye de tarımsal yeniliklerin benimsenmesi, uygulanması tarımda verimliliğin artmasına, daha tasarruflu üretim yapılmasına çiftçilerin işlerinin kolaylaşmasına ve Türkiye'nin gelecekte daha temiz ve korunmuş topraklarının olmasını sağlayacaktır

Çiftçilerin yenilikleri benimsemesinde birinci önceliğin yeniliğin doğru ve güvenilirliği olan devlet kurumlarınca yapılması sık sık ve çeşitli çifti toplantılarıyla bölge üreticilerine anlatılması ve öncü çiftçiler ile tavsiye edilecek yeniliğin örnek oluşturacak şekilde denemelerin yapılması, elde edilen olumlu verilerin çiftçilerle paylaşılması, yeniliğin maddi getirisinin yanı sıra iş gücündeki azalmanın çiftçi tarafından görülmesi yeniliklerin daha kolay benimsemesine olanak sağlar.

Bitkisel üretim yapan çiftçilerin en ihtiyaç duyduğu konunun hastalık ve zararlılar olduğu yapılan ankette görülmüştür. Buna ilişkin tarım ve ilçe müdürlüklerimizin ekim zamanından hasada kadar çiftçinin ekeceği üründe oluşabilecek hastalık ve zararlıların incelenip tespit edilmeli ve çiftçilerimizle toplantılar yapılarak hastalık zararlılar hakkında bilgi verilip mücadele yöntemleri anlatılmalı aynı zamanda toplu mücadelenin ne kadar önemli olduğu da anlatılmalıdır. Çiftçinin hastalık ve zararlı konusunda her zaman arayabileceği ve bilgi alabileceği kurumlar olmalı ve bu kurumların kurulmasında devletin özel teşvikler vermesi gerekmektedir

Hayvansal üretim yapan çiftçiler ile yapılan anket sonucunda en çok ihtiyaç duyulan konu hayvan hastalıkları ve tedavi işlemleri ve hayvan besleme olmuştur bunun ile ilgi çiftçiye tarım bakanlığının hayvan hastalık belirtileri ve tedavi yöntemlerinin anlatılması hastalığın daha başlama evresinde müdahale etmesine ve hayvanların iyileşme oranlarını artmasına, ölüm oranlarının düşmesine etkisi olacağı gibi çiftçinin ilaç

masraflarından da daha az şekilde etkilenmesine olanak sağlar. Aynı zamanda hayvan besleme yem konusunda çiftçilerin bakanlığımızca bilgilendirilmesi gerekmektedir. Çünkü hayvan besleme işlemlerinin doğru bir şekilde yapılması, hayvanların et ve süt verimini arttırmaktadır. Bu sayede çiftçiler hayvansal üretimden daha çok gelir elde edebilmektedir.

Yapılan çalışmada en sık görüşülen bilgi kaynağının akrabalar olduğu görülmüştür. Bu çiftçilerin tek başına karar almadıklarını ve yakın çevrelerine danıştıklarını göstermektedir. Çiftçilerin tek başına bilgilendirilmesi üretim ve verim açısından belli bir etkisi olsa da çiftçilerin en çok görüştüğü kişilerin de bilgilendirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Çiftçinin bitkisel üretimdeki bilgi kaynağı gübre ilaç bayileri olmuştur. Çiftçilerin gübre ve ilaç bayilerinden aldıkları bilgilerin çeşitli sakıncaları vardır. Sonuçta gübre ve ilaç bayileri para kazanmaya odaklı ticari kuruluşlardır ve daha çok para kazanmak için çok gerekli olmayan gübreleri, etkisi olmayan ilaçları önerebilme ihtimalleri vardır buda çiftçileri maddi zarara ve tarım yapılan topraklarda geri dönülemeyecek zararlar verebilmektedir. Çiftçilerin böyle sakıncalı durumlarla karşılaşmaması için kamu yayım kuruluşu elemanlarınca bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca Tarım müdürlüklerindeki yayım ve eğitim elemanlarının iyi donanımlı ve en az gübre/ilaç bayileri kadara kolay ulaşılabilir olması gerekmektedir. Üreticilere ücretli danışmanların da alternatif olarak tarımsal sorunlara çözüm üretmesi ve üreticilere daha faydalı olması etkili çözüm olarak görülebilir.

Araştırma alanında bitkisel ve hayvansal üretimi ayrı ayrı yapmakta olan veya karma üretim yapan işletmeler dikkate alındığında her iki üretim dalındaki bilgi ihtiyacının ve yaşanmakta olan sorunların çözüm önerilerinin bir arada veya iki bölüm halinde ele alınması ve yapılacak tarımsal yayım ve eğitim programlarında işletme tipinin dikkate alınması önemli görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Alagöz, E., 2005. Aşağı Seyhan Ovası'na, Adana Tarım İl Müdürlüğü Yayın Elemanlarınca Götürülen Yayın Hizmetlerinin Analizi. **Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 110s.
- Alemdar, P., Seçer, A., 2014. **Çukurova Bölgesinde Başlıca Tarla Ürünlerinin Üretim Maliyetleri ve Pazarlama Yapıları**, TEPGE. Yayın No: 230, ISBN: 978-605-4672-65-3, Türkiye.
- AL-Sharafat, A., Altarawneh, M. and Altahat, E., 2012. Effectiveness of agricultural extension activities. **American Journal of Agricultural and Biological Sciences**, 7(2): 194-200.
- Alyu, E. 2009. Adana ilinin Tarımsal Üretimi ve Tarıma Yönelik Teşvik Uygulamaları. **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana,
- Andrew P.D. ve Munir, A. 2002. Effectiveness of public and private sector agricultural extension: **Implications for privatisation in Pakistan. The Journal of Agricultural Education and Extension**, 8(3): 117-126. <https://doi.org/10.1080/13892240285300131>.
- Anonim, 2021a. <http://www.ceyhan.gov.tr/fiziki-ve-cografi-durum> (Erişim tarihi: 15.08.2021)
- Anonim, 2021b. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ceyhan> (Erişim tarihi: 12.07.2021)
- Anonim, 2021c. Sosyal Güvenlik Kurumu. <http://www.sgk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 18.08.2021)
- Ateş, H.Ç., ve Doğutaş, A.U. Gül yetiştiricilerinin sosyo-ekonomik nitelikleri ve kullandıkları bilgi kaynakları: Isparta ili örneği. **Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi**, 7(3): 323-331.
- Boyacı, M., ve Yıldız, Ö. 2010. Tarım Danışmanlarının Bilişim Ve iletişim Teknolojilerini Kullanma Eğilimleri.
- Budak, D.N. 2020. Yeni bir akademik disiplin olarak tarımsal iletişim: Türkiye bağlamında bir araştırma, Doktora Tezi, **Maltepe Üniversitesi, Eğitim Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Anabilim Dalı**, Türkiye, İstanbul
- Bulut, C. 2006. Antalya ili Kumluca İlçesinde Örtü Altı Alanlarda Üretimde Bulunan Üreticilere Girdi Sağlayan Firmaların Tarımsal Bilgi Sistemlerindeki Yeri ve Rolü. Yüksek Lisans Tezi, **Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı**, Ankara.
- Cengiz, N. 2018. Tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetlerinin etkililiği üzerine bir araştırma: Antalya örneği, Doktora Tezi, **Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü**, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tekirdağ.
- Derman, A. 2010. Mardin ilinde tarımsal yayımı geliştirme projesi kapsamında görev yapan elemanların tarımsal yayım ve danışmanlık sistemine bakışları. Yüksek Lisans Tezi, **Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Adana.
- Doğançukuru, H. 2009. Konya İlinde Tarımsal Yayımın Alternatif İletişim Vasıtası olarak Cep Tarım Uygulamaları ve Geliştirme Olanakları, Yüksek Lisans Tezi, **Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Tarım Ekonomisi, Türkiye, Konya
- Durmuş, H. 2018. Manisa İlinde Tarımsal Yayım Ve Danışmanlığın Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, **Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü**, Tarım Ekonomisi, Türkiye, Antalya

- Elly, T. ve Epafra Silayo, E. 2013. **Agricultural information needs and sources of the rural farmers in Tanzania: A case of Iringa rural district**. Library Review, 62(8/9): 547-566. <https://doi.org/10.1108/LR-01-2013-0009>.
- Ergen, H. 2004. Gaziantep İli Yavuzeli İlçesi'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı Ve Tarımsal Yayım Açısından Kalkınma Olanakları Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, **Çukurova Üniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü**, Tarım Ekonomisi, Türkiye, Adana,
- Ergen, H.A. 2004. Gaziantep İli Yavuzeli İlçesi'nin sosyo-ekonomik yapısı ve tarımsal yayım açısından kalkınma olanakları üzerine bir araştırma. **Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Türkiye, Adana
- Eryılmaz, G.A, Kılıç, O., B. İsmet ve Cevahir K. 2020. Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Tarımsal Yeniliklerin Benimsenmesi ve **Bilgi Kaynakları Yönünden Değerlendirilmesi: Samsun İli Bafra ve Canik İlçeleri Örneği**. Journal of the Institute of Science and Technology, 10(2): 1361-1369.
- Gündüz, M. 2019. Ceyhan İlçesinde Tarımsal Faaliyetler: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Yüksek Lisans Tezi, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Coğrafya Anabilim Dalı.
- Isaac, M.E. 2012. Agricultural information exchange and organizational ties: **The effect of network topology on managing agrodiversity**. **Agricultural Systems**, 109: 9-15. <https://doi.org/10.1016/j.agry.2012.01.011>.
- Kurt, Y. 2020. Samsun ili Çarşamba ilçesi örtü altı sebze yetiştiricilerinin kullandıkları bilgi kaynaklarının belirlenmesi ve tarımsal yayım açısından değerlendirilmesi. **Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü**, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 120s.
- Mokotjo, W. ve Kalusopa, T. 2010. **Evaluation of the Agricultural Information Service (AIS) in Lesotho**. **International Journal of Information Management**, 30(4): 350-356. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2010.01.005>.
- Özdemir, H.Ö. ve Kan, M. 2020. Tarım işletmelerinin yönetiminde kullanılan tarımsal bilgi kaynakları: Kırşehir ili örneği. **Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi**, 7 (2): 500-509. <https://doi.org/10.30910/turkjans.725990>.
- Sezgin, A. 2010. Çiftçilerin kamu yayım hizmetini talep etme ve faydalanma durumunu etkileyen faktörlerin analizi: **Erzurum ili örneği**. **Tarım Ekonomisi Dergisi**, 16(1): 1-5.
- Sivakami, S. ve Karthikeyan, C. 2009. **Evaluating the effectiveness of expert system for performing agricultural extension services in India**. **Expert Systems with Applications**, 36(6): 9634-9636. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2008.11.054>.
- Şimşek, Y. 2019. Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinde Algılanan Kalite ve Üretici Memnuniyeti. Yüksek Lisans Tezi, **Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü**, Tarım Ekonomisi ABD, Aydın, 36s.
- Tandi Lwoga, E., Stilwell, C. and Ngulube, P. 2011. **Access and use of agricultural information and knowledge in Tanzania**. Library Review, 60(5): 383-395. <https://doi.org/10.1108/00242531111135263>.
- Taşkın, B. 2021. Besi sığırcılığındaki desteklemelerin işletme başarısına etkisi: Hatay ili örneği. Yüksek Lisans Tezi, **Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü**, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Antakya, Hatay, 59s.
- Torun, E., ve Taluğ, C. 2005. Çay Budama Projesi Kapsamında Üreticilerin Kullandıkları Bilgi Kaynakları. **Tarım Ekonomisi Dergisi**, 11(1 ve 2): 41-49.

- Turan, İ., Şimşek, Ü. ve Aslan, H. 2015. Eğitim araştırmalarında Likert Ölçeği ve Likert-Tipi soruların kullanımı ve analizi. **Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 30: 186-203.
- TÜİK. 2021. Tarımsal İstatistikler Veri tabanı. Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/> Erişim Tarihi: 05.06.2021
- Ünlü, T. 2017. Antalya İlinde Nar Yetiştiricilerin Bilgi Kaynakları Ve Danışmanlık Hizmetlerinden Yararlanma Durumunun Saptanması, Yüksek Lisans Tezi, **Akdeniz Üniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü**, Tarım Ekonomisi, Türkiye, Antalya
- Yalçın, M. ve Boz, İ. 2007. **Kumluca İlçesindeki Seralarda Üreticilerin Kullandıkları Bilgi Kaynakları. Bahçe**, 36 (1): 1-10.
- Yener, A. 2017. Konya İlinde Süt Sığırcılığı Yapan Aile İşletmelerinde Yeniliklerin Benimsenmesi ve Yayılmasına Etki Eden Faktörler. Doktora Tezi, **Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Tarım Ekonomisi ABD, Konya, 208s.
- Yıldız, Ö. 2015. Ege Bölgesi'nde Sürdürülebilir Tarıma Tarımsal Yayımın Katkısı ve Üretici Eğilimleri. Doktora Tezi, **Ege Üniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü**, Tarım Ekonomisi, İzmir, 134s.
- Yılmaz, H., Demircan, V. ve Gül, M. 2009. Üreticilerin Kimyasal Gübre Kullanımında Bilgi Kaynaklarının Belirlenmesi ve Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi, **Ziraat Fakültesi Dergisi**, 4 (1): 31-44.

EKLER

EK-1. Araştırma Anketi.

HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Adana İli Ceyhan İlçesindeki Üreticilerin Tarımsal Bilgi Kaynaklarının Yayındaki Etkinliklerinin Değerlendirilmesi Araştırması

[Sayın katılımcı, bu çalışmaya verdiğiniz destek için teşekkür ederiz. Cevaplarınız araştırmanın başarısı için son derece değerlidir. Aşağıdaki anket soruları içinde hiçbir yanlış cevap yoktur, size en uygun olanı işaretleyin ve tercihleri boş bırakmayın]

Anket Formu
A. Anket Bilgileri

İl: Adana	İlçe: Ceyhan	Köy:
Anket no: ...	Tarih: .../.../2021	Anketör:

B. İşletmeci Bilgileri

Yaş:	Eğitim:	Aile Birey Sayısı:
İşletmede Çalışan Aile Birey Sayısı:	İşletmenin Arazisi Varlığı:	İşletmenin Hayvan Varlığı:
Tarımdaki deneyimi :.....Yıl	Sosyal Güvencesi:	Yıllık Tarımsal Geliri:
Tarım Dışı İş Varsa:	Yıllık Tarım Dışı Geliri:	Yıllık Toplam Aile Geliri:

C. İşletme Bilgileri

1. Bitkisel Üretim

İşletmede Yetiştirilen Bitkisel Ürünler	Yetiştirilen Alan (Dekar)	Üretim Miktarı (Kg)	Yıllık Geliri (TL)
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			

2. Hayvansal Üretim (Yapılıyorsa)

İşletmede Yetiştirilen Hayvan ve Ürün	Üretim Miktarı (Kg veya Baş)	Satılan (Kg veya Baş)	Yıllık Geliri (TL)
1. Buzağı			
2. Süt			
3. Et			
4. Yumurta			
5. Bal			
6. Yapağı			
7.			
8.			
9.			
10.			

D. Tarımsal Bilgi Kaynakları ve İhtiyaçları

1. Bitkisel Üretimdeki Bilgi Kaynakları (her satırda bir seçenek tercih edilecek).

Bilgi kaynakları	Çok önemli	Önemli	Orta düzeyde	Önemsiz	Çok önemsiz
1. Akrabalar	☐	☐	☐	☐	☐
2. Komşular	☐	☐	☐	☐	☐
3. Basılı yayınlar (kitap, dergi, gazete vb)	☐	☐	☐	☐	☐
4. Görsel ve işitsel yayınlar (TV, radyo)	☐	☐	☐	☐	☐
5. Bilgi iletişim uygulamaları (İnternet, mobil uygulamalar, sosyal medya vb.)	☐	☐	☐	☐	☐
6. Tarım İl/İlçe Müd. teknik elemanları	☐	☐	☐	☐	☐
7. Gübre/İlaç Bayileri	☐	☐	☐	☐	☐
8. Komisyoncu ve tüccarlar	☐	☐	☐	☐	☐
9. Ücretli danışman	☐	☐	☐	☐	☐
10. Diğerleri	☐	☐	☐	☐	☐
11.	☐	☐	☐	☐	☐

2. Hayvansal Üretimdeki Bilgi Kaynakları (her satırda bir seçenek tercih edilecek).

Bilgi kaynakları	Çok önemli	Önemli	Orta düzeyde	Önemsiz	Çok önemsiz
1. Akrabalar	☐	☐	☐	☐	☐
2. Komşular	☐	☐	☐	☐	☐
3. Basılı yayınlar (kitap, dergi, gazete vb)	☐	☐	☐	☐	☐
4. Görsel ve işitsel yayınlar (TV, radyo)	☐	☐	☐	☐	☐
5. Bilgi iletişim uygulamaları (İnternet, mobil uygulamalar, sosyal medya vb.)	☐	☐	☐	☐	☐
6. Tarım İl/İlçe Müd. teknik elemanları	☐	☐	☐	☐	☐
7. Gübre/İlaç Bayileri	☐	☐	☐	☐	☐
8. Komisyoncu ve tüccarlar	☐	☐	☐	☐	☐
9. Ücretli danışman	☐	☐	☐	☐	☐
10. Diğerleri	☐	☐	☐	☐	☐
11.	☐	☐	☐	☐	☐

3. Tarımsal **bilgi amacıyla** kaynaklarla görüşme durumu (her satırda bir seçenek tercih edilecek).

Bilgi kaynağı	<i>Haftada birkaç kez</i>	<i>Haftada bir kez</i>	<i>15 günde bir</i>	<i>Ayda bir</i>	<i>İki ayda bir</i>	<i>Üretim sezonunda</i>	<i>Hiç</i>
1. Akrabalar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Komşular	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Basılı yayınlar (kitap, dergi, gazete vb)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Görsel ve işitsel yayınlar (TV, radyo)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Bilgi iletişim uygulamaları (İnternet, mobil uygulamalar, sosyal medya vb.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Tarım İl/İlçe Müd. teknik elemanları	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Gübre/İlaç Bayileri	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Komisyoncu ve tüccarlar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Ücretli danışman	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Diğerleri	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4. Tarımsal bilgi ihtiyacınız ne sıklıkla olmaktadır?

Üretim türü	<i>Her zaman</i>	<i>Sık sık</i>	<i>Bazen</i>	<i>Nadiren</i>	<i>Hiç olmuyor</i>
Bitkisel üretimde	[]	[]	[]	[]	[]
Hayvansal üretimde	[]	[]	[]	[]	[]
Tarımın genel konularında	[]	[]	[]	[]	[]

5. İhtiyaç duyulan bilgi konuları nelerdir? (Bitkisel Üretimde)

Bilgi türü	<i>Her zaman</i>	<i>Sık sık</i>	<i>Bazen</i>	<i>Nadiren</i>	<i>Hiç olmuyor</i>
Tohum/fide seçimi	[]	[]	[]	[]	[]
Bitkisel üretim girdileri işleri	[]	[]	[]	[]	[]
Toprak analizi/toprak işleme işleri	[]	[]	[]	[]	[]
Ekim/dikim işlemleri	[]	[]	[]	[]	[]
Bakım işlemleri (sulama, gübreleme vb)	[]	[]	[]	[]	[]
Hastalık/Zararlı mücadelesi	[]	[]	[]	[]	[]
Hasat işlemleri	[]	[]	[]	[]	[]
Taşıma/Pazarlama işlemleri	[]	[]	[]	[]	[]
Ürün fiyat bilgileri	[]	[]	[]	[]	[]
Diğer.....	[]	[]	[]	[]	[]
.....	[]	[]	[]	[]	[]

6. İhtiyaç duyulan bilgi konuları nelerdir? (Hayvansal Üretimde)

Bilgi türü	<i>Her zaman</i>	<i>Sık sık</i>	<i>Bazen</i>	<i>Nadiren</i>	<i>Hiç olmuyor</i>
Damızlık hayvan seçimi işleri	[]	[]	[]	[]	[]
Hayvan besleme işleri	[]	[]	[]	[]	[]
Hayvan hastalıkları/tedavi işleri	[]	[]	[]	[]	[]
Yem hazırlama/temini işleri	[]	[]	[]	[]	[]
Hayvan barınağı işleri	[]	[]	[]	[]	[]
Hayvansal ürünlerle ilgili işler	[]	[]	[]	[]	[]
Hayvancılıktaki diğer girdiler işleri	[]	[]	[]	[]	[]
Hayvan ve ürünleri pazarlama işleri	[]	[]	[]	[]	[]
Diğer.....	[]	[]	[]	[]	[]
.....	[]	[]	[]	[]	[]

7. Tarımsal yeniliklere bakış açınız nasıldır?

Bilgi türü	<i>Çok gerekli</i>	<i>Gerekli</i>	<i>Orta düze y</i>	<i>Gereksi z</i>	<i>Hiç gereksi z</i>
Bitkisel ve hayvansal üretim bilgileri	☐	☐	☐	☐	☐
Bitki ve hayvan bakım işleri bilgisi	☐	☐	☐	☐	☐
Bitkisel ve hayvansal ürün pazarlama bilgisi	☐	☐	☐	☐	☐
Tarımsal yenilikler bilgisi	☐	☐	☐	☐	☐
Tarımsal örgütleneme bilgisi	☐	☐	☐	☐	☐
Tarımsal girdi/ürün fiyat bilgisi	☐	☐	☐	☐	☐
Diğer.....	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐
...	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐

8. Yeniliklerin benimsenmesinde etkili olan faktörler nelerdir?

Bilgi türü	<i>Çok önemli</i>	<i>Önemli</i>	<i>Orta düzey</i>	<i>Önemsiz</i>	<i>Çok önemsiz</i>
Bilginin yenilik içermesi	☐	☐	☐	☐	☐
Bilginin kolay uygulanabilmesi	☐	☐	☐	☐	☐
Bilginin ucuz olması	☐	☐	☐	☐	☐
Bilginin etrafta uygulanmış olması	☐	☐	☐	☐	☐
Bilginin ulaşılabilir olması	☐	☐	☐	☐	☐
Diğerleri	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐

9. Hangi bilgi kaynağını daha çok dikkate alıyorsunuz? (Sıra veya tercih numarası verilecek)

Bilgi kaynağı	Tercih ve önem sırası
1. Akrabalar	[]
2. Komşular	[]
3. Basılı yayınlar (kitap, dergi, gazete vb)	[]
4. Görsel ve işitsel yayınlar (TV, radyo)	[]
5. Bilgi iletişim uygulamaları (İnternet, mobil uygulamalar, sosyal medya vb.)	[]
6. Tarım İl/İlçe Müd. teknik elemanları	[]
7. Gübre/İlaç Bayileri	[]
8. Komisyoncu ve tüccarlar	[]
9. Ücretli danışman	[]
10. Diğerleri	[]
11.	[]
12.	[]

10. Üreticiler üzerinde hangi bilgi kaynakları daha çok etkilidir?

Bilgi kaynakları	Çok etkili	Etkili	Orta düzeyde	Etkisiz	Çok etkisiz
1. Akrabalar	[]	[]	[]	[]	[]
2. Komşular	[]	[]	[]	[]	[]
3. Basılı yayınlar (kitap, dergi, gazete vb)	[]	[]	[]	[]	[]
4. Görsel ve işitsel yayınlar (TV, radyo)	[]	[]	[]	[]	[]
5. Bilgi iletişim uygulamaları (İnternet, mobil uygulamalar, sosyal medya vb.)	[]	[]	[]	[]	[]
6. Tarım İl/İlçe Müd. teknik elemanları	[]	[]	[]	[]	[]
7. Gübre/İlaç Bayileri	[]	[]	[]	[]	[]
8. Komisyoncu ve tüccarlar	[]	[]	[]	[]	[]
9. Ücretli danışman	[]	[]	[]	[]	[]
10. Diğerleri	[]	[]	[]	[]	[]
11.	[]	[]	[]	[]	[]
12.	[]	[]	[]	[]	[]

TEŞEKKÜR EDERİZ